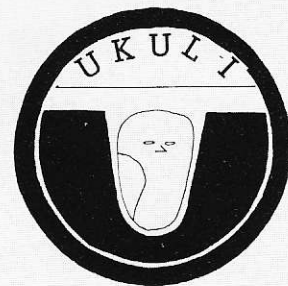

Sisältö — Innehåll 2/89

Vapaus, vastuu ja anarkia.....	3
Seppo Pekkala Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1988.....	4
Sammanfattning: Rovfåglarnas häckning i Egentliga Finland 1988.....	8
Esa Lehikoinen Onko Jurmon asemasta iloa lintutieteelle?.....	9
Juhana Piha Yölaulajat 1985—1988.....	12
Sammanfattning: Förekomsten av nattliga sångare i Egentliga Finland under åren 1985—1988.....	15
Kari Laine Friskalanlahden rantaniityt kunnostetaan.....	15
Sammanfattning: Friskalaviken får sina strandängar tillbaka.....	17
Jarmo Laine Valkoposkihanhi — pesimälinnustomme uusin tulokas.....	18
Sammanfattning: Vitkindad gås — nyinkommling i vår häckfågelfauna.....	21
Rauno Laine Muuttolintujen saapuminen Varsinais-Suomeen 1965—1987.....	22
Sammanfattning Fåglarnas ankomst i Egentliga Finland under åren 1965—1987..	26
Tapani Veistola Vanhaa ja uutta lintukirjallisuutta Turun Yliopiston Kirjastossa.....	26
Tapani Veistola Varsinais-Suomen lintutornit ja havaintolaatikot.....	28
Sammanfattning Fågeltornen och observationslädorna i Egentliga Finland.....	31
Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry Toimintakertomus 1988.....	32
Jyrki Matikainen Talvi, jota ei ollut Jurmossa.....	34
Risto Lemmetyinen (toim.) Historian siipien havinaa.....	35
Tapani Veistola Lintubussi Turussa.....	35
Kansikuva/Omslagsbild: Mikko Tamminen	

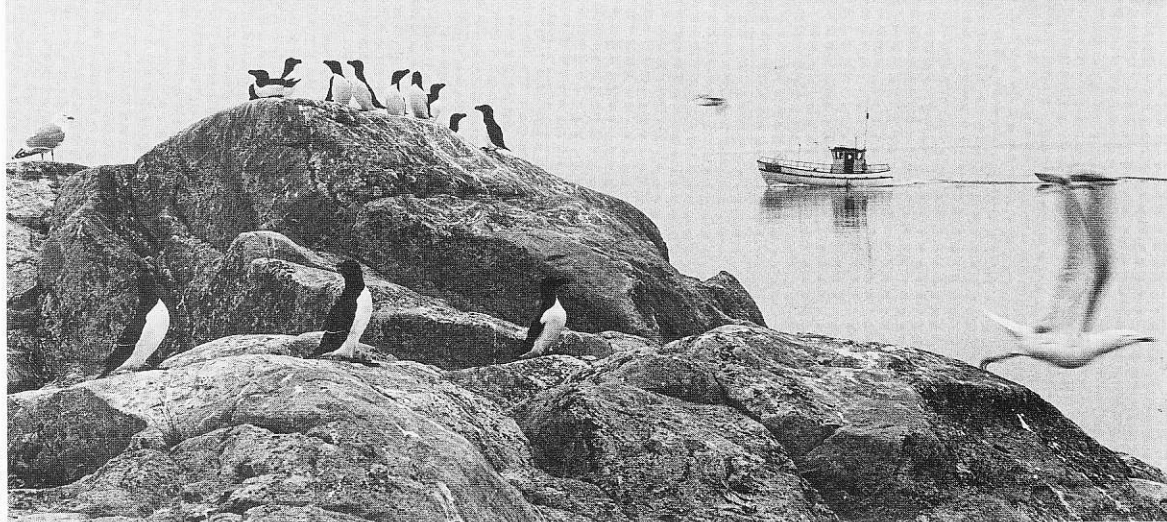

Ukuli 20. vsk.
ISSN 0782-8195

Julkaisija/Utgivare
Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry
PL 67, 20101 Turku
Åbo Ornitologiska Förening rf
PB 67, 20101 Åbo
Päätoimittaja/Chefredaktör
Veijo Vänskä
21650 Lillandet
puh./tel. 926-54 258
Raporttitoimittaja/Rapportredaktör
Tapani Veistola
Hämeenkatu 14 B 26, 20500 Turku
puh./tel. 921-333 081
Tilaukset ja irtonumerot
Prenumerationer och lösnummer
Tapio Lineri
Pohjanmaankatu 2 B 36
20740 Turku, puh./tel. 921-424 324
Tilausmaksu v. 1989 on 50 mk.
Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi.
Prenumerationspris år 1989 är 50 mk.
Medlemmar erhåller tidningen gratis.
Ilmoitushinnat/Annonsspriser
1/1 s. 400 mk, 1/1 takas. 500 mk
1/2 s. 250 mk, 1/4 s. 150 mk
Painopaikka/Tryckeri
Serioffset, Turku 1989
Ilmestymisaikataulu/Utkomsttider
2/89 30.06. dead line 15.04.
3/89 30.09. 15.07.
4/89 20.12. 15.10.

**Jurmon lintuasema tarvitsee ren-
gastajia ja havainnoitsijoita heti.
Ota yhteys asemanhoitajaan
puh. 926-54258!**

Vapaus, vastuu ja anarkia

Sana menettää merkitystään vähintään kahdella tavalla. Yhteiskunnallisesti vähäpätöisen ihmisen sanomisiin ei kiinnitetä mitään huomiota, vaikka hän olisi kuinka oikeassa tahansa olennaisen tärkeässä asiassa. Toisaalta yhteiskunnan huipulta voi suoltaa mitä merkityksellömyyksiä tahansa ja katso! Niille sanoille annetaan merkitys.

Monet uskovat, että nykyisin demokratia on sitä, että julkisuus on vain naamio tai savuverho todellisen vallan edessä; jossakin on paikka, jossa sanoilla on merkitys, jossakin vielä käydään merkityksellisiä keskusteluja.

Ristiriitä on kuitenkin vielä paljon huimaavampi: vallan piireissä puhutaan todellisuudesta vain sillä tasolla kuin se siellä voidaan hyväksyä. On aivan varmaa, että kolmisen vuotta sitten esimerkiksi Suomen metsät eivät tuhoutuneet valtioneuvoston tajunnassa. Torjuntaa pidetään yksilöterapiassa kaiken tervehtymisen esteenä. Kollektiivista torjuntaa psykoterapeutit eivät käsittele kovinkaan paljon. Harmi, valtioneuvostossa olisi oivallinen potilasyhteisö — sieltä löytää vaarallisen paljon todellisuuden kieltämistä ja torjuntaa.

Pirullista tässä kuviossa on se, että me tiedämme maailman todellisuudesta melkoisesti, mutta sitä miten maata johtavat poliitikot sen kulloinkin hahmottavat, mikä on milloinkin ”poliittisesti realistista” — sitä me emme tiedä.

Jertta Roos, Ydin 3/89

Linturetkillä ei ennen käyty omalla autolla. Pyöräily Mietoisiin tai Paimioon kuului viikonloppurutiiniin, eikä Yyterikään ollut tavoittamattomissa. Toinen suosittu liikkumistapa oli liftaaminen. Parin vuosikymmenen takainen liftimatkan Siikalahdelle lienee huippusuorituksia: Kuu-dessa tunnissa Turusta silloiselle lintuasemalle.

Tämän muisteluksen innoituksena on tuon matkan filosofinen anti. Kaakkoisen Suomen valtalehden Etelä-Saimaan pääkirjoituksesta on mieleeni jäänyt kullan arvoinen ajatus: ”Vapaus, joka rajoittaa toisen vapautta, on anarkiaa”. Tämä filosofia, tai pikemminkin sen puute, on ollut totista totta selvitellessä Jurmon lintuaseman tulevaisuutta.

Kun valtio osti merkittävän osan Jurmosta Saaristomeren kansallisuuspuistoon, oli väistämättömänä seurauksena yhteisomistuksessa olevan maan osittaminen. Maanjako valmistui alkuvuodesta ja samalla raukasi saarelaisten kanssa tehty sopimus nykyisestä lintuasemasta. Eniten rakennuspaikkoja saaneiden maanomistajien kanssa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, etteivät he enää halua lintuasemaa kylän yhteyteen.

Päällimmäisenä syynä tähän on sovittujen menettelytapojen jatkuva rikkominen. Ne lintumiehet, jotka ovat katsoneet vapaudekseen olla piittaamatta aseman toimintaohjeisiin kirjatusta, saarelaisten kanssa sovittuista menettelytavoista, ovat nyt rajoittaneet muiden lintumiesten vapautta tehdä lintuasematyötä.

Samanlaista vastuuttomuutta esiintyy myös luonnonsuojelupiirin asiantuntemattomissa saaristokannanotoissa, esimerkkinä kevätmetsästyksen ja saariston sähköistäminen. Näissä kaupunkilaiset katsovat vapaudekseen rajoittaa saarelaisten vapautta normaaliin elämään, vaikka saariston ympäristöongelmien perimmäinen syy on kaupunkilaisten toiminta. Voi vain arvella mikä merkitys näillä hutilyönneillä on aseman tilanteeseen, mielletäänhän lintumiehet yleisesti ympäristönsuojelijoiksi. Seurauksia on näkyvissä ympäristönsuojelujärjestöjen jäsenkadon ja saariston syntyneen ympäristönsuojelun vastaisen ryhtiiliikkeen muodossa.

Jurmon lintuaseman osalta pahin eli aseman sulkeminen pariksi vuodeksi on nyt vältetty. Toiminta jatkuu toistaiseksi entisissä tiloissa. Vastaisen varalta tulisi kaikkien lintumiesten niin Jurmossa kuin muuallakin muistaa, ettei vapautta ilman vastuuta ole olemassa. Pieni filosofinen pohdista aivan arkipäivän askareita myöten kohottaisi profiilia tässä ajassa, jonka tunnusmerkistöön kuuluu tehdä tietämättä, mitä itse asiassa on tekemässä.

Huuhkajat pesivät hyvin selvittyään nälkävuodesta 1987, jolloin oli syötävä jopa siilejä. Berguvarna häckade bra efter hungeråret 1987 då man fick lov att äta t.o.m. igelkott.

Petolintujen pesinnästä Varsinais-Suomessa 1988

Myyriä, petolintujen tärkeimpiä ravintoeläimiä on keväällä 1988 melko runsaasti ja lauhkea talvi takana. Tämä näkyi myös pesintätuloksissa. Useimmilla lajeilla oli tyydyttävän hyvä pesintävuosi: pesintöjä aloitettiin hyvin ja poikasmäärät olivat kohtuullisia.

Kalasääskien ja merikotkien pesintätulos oli poikkeuksellisen hyvä. Tuulihaukka antoi viitteitä mahdollisesta elpymisestään. Ruskosuohaukan ja lehtopöllön taantuva kanta ei elpynyt.

Seppo Pekkala

Aineisto

Vuoden 1988 petolintujen pesintä-aineisto on valtaosin kerätty petolintuaktivisteilta rengastustoimiston petolinturengastajien yhteenvetolomakkeella, jota ovat täyttäneet myös rengastuslupaa vailla olevat petolintutoiminnassa mukana olevat. Lisähavaintoja on saatu TLY:n arkistoon helmikuun loppuun 1989 mennessä saapuneista havaintoilmoituksista ja Atlaksen vuoden 1988 lomakkeilta. Ensimmäisenä tavoitteena on ollut kerätä pesintää kuvaavaa aineistoa, mutta sitä on täydennetty pesimäaikaisilla muilla havainnoilla. Myös negatiiviset havainnot mm. ruskosuhaukkojen entisiltä pesintäpaikoilta ovat olleet arvokkaita.

Petolinuille sopivia pesimäpaikkoja tarkastettiin aineiston mukaan vähintään seuraavasti: isoja risupesäiä 159, varislintujen ja oravan pesiä 51, tekopesiä isoille haukoille 11, tekopesiä pikkuhaukoille 11, viirupöllön pönttöjä 147, lehtopöllön pönttöjä 465, helmpöllön pönttöjä 334, varpuspöllön pönttöjä 32, isoja luonnonkoloja 108, tikankoloja 54 ja muita petolinuille sopivia pesäalustoja 2.

Katsauksen aineiston ovat koonneet seuraavat TLY:n alueella toimivat harrastajat: S. Aspelund (R), J.&P. Erikäinen, H. Friman, E. Gustafsson (R), J. Grönlund (R), J. Hakala, M. Halttunen, H. Heikkilä, R. Hyvönen (R) ja V. Sarola, E. Joutsamo, J. Karhumäki (R), R. Karlsson (R), C. E.-J. von Knorring, H. Laine (R), J. Lampolahti, P. Lempa, P. Loivaranta, R. Lumio (R), A. Manninen ja M. Potinkara, H. Minn, T. Missonen (R), V. Multala (R), P. Mustakallio (R), S. Nordqvist (R) ja P. Sandell (R), M. Nordström, T. Numminen (R), J. K. Nurmi, S. Pekkala (R), M. J. Saarinen, J. Saario (R), K. Salo, P. Siitonen (R), J. Tittonen (R), J. Wessman, L. Vilhunen, H. Virtanen, J. Virtanen, T. Vähämäki sekä Saaristomeren merikotkatyöryhmä (R) ja Atlas-havainnoitsijat. Helsingin Yliopiston eläinmuseo on antanut käyttöön P. Saurolan vetämään sääksitutkimukseen kerättyä alueellista aineistoa.

Lajikohtaisten tulosten lopussa on esitetty katsauksen laatijan käsitys TLY:n alueen pesivistä petolintukannoista. Pohjana on edelleen J. Karhumäen, S. Aspelundin ja S. Pekkalan vuonna 1985 tekemä arvio.

Sää ja ravinto

Petolintujen pesintätulos 1987 oli heikohko ankan talven ja huonon ravintotilanteen takia. Syksyn 1987 lämpötila oli tavanomainen, talvi oli noin 10 % keskimääräistä lämpimämpi. Pysyvä, mutta vähäinen lumipeite saatiin vasta vuoden 1988 puolella. Kesä oli poikkeuksellisen lämmin, mutta myös runsaita sateita saatiin kesän loppupuoliskolla.

Myyräkannat olivat keväällä 1988 voimakkaassa nousussa, mutta paikalliset erot olivat suuria. Alueen sisäosissa myyräkannat olivat ilmeisesti parhaimmat. Oravien määrä oli keskinkertainen, kanalintujen ja jänisten määrä oli ilmeisesti lievässä nousussa, mutta niiden kannat eivät olleet runsaita.

Kotkia ruokittiin talvella saaristossa yhdeksällä ja sisämaassa kuudella ruokintapaikalla.

Haukkojen pesintä

Mehiläishaukalle alkukesä oli ilmeisesti otollinen, mutta keskikesän jälkeiset sadejaksot ovat voineet olla tuhoisia, mihin viittaavat satakuntalaisten petolintuharrastajien havainnot pesintöjen runsaista epäonnistumisista. Vastaavaa ei todettu TLY:n alueella, mutta ei voitukaan todeta, kun pesiä ei löydetty ainokaistakaan. Etsintöjä tehtiin 14 reviiirillä, joista kolmelta löytyi poikue maastosta ja neljä luokiteltiin asutuiksi reviiireiksi. Muita pesimäaikaisia havaintoja saatiin 11 atlasruudusta. Kanta-arvio on edelleen vuosittain löydettävistä harvoista pesistä huolimatta 100 paria.

Kanahaukan pesinnät olivat onnistuneet varsin heikosti 1985—1987. Kesällä 1988 kanahaukan mahdollisia pesimäpiirejä tarkastettiin 120, pääosiltaan samoja kuin aiempina vuosina. Pesiä löydettiin 51 ja lisäksi 7 maastopoi-

kuetta. Tämän lisäksi 15 reviiiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka niiltä ei löytynytäkään pesää. Pesistä kolme jäi tarkastamatta isojen poikasten aikana. Kuusi pesintää eli 13 % epäonnistui. Vain yhdeltä pesältä laskettiin munat, niitä oli neljä. Poikasasia vartui rengastusikäisiksi vähintään 116. Poikasluku oli 2—4 ja keskimääräinen poikasluku 3,1 (otos 37 pesää). Keskimääräinen poikasluku aloitettua pesintää kohti oli 2,7 (otos 43 pesää). Varmaan tai todennäköiseen pesintään viittaavia havaintoja saatiin 24 atlasruudusta. Mahdolliseen pesintään viittaavia havaintoja saatiin 8 ruudusta.

Kanahaukan pesintätulos pesivillä haukoilla oli hyvä, mutta pesintöjen määrä ei noussut tasolle, jota petoharrastajat odottivat menneet ajat mielessään. Ja kanahaukametsien perikato jatkuu vielä jonkin aikaa, kunnes ei ole juuri mitään kadotettavaa. Kanahaukan sopeutumisen kohtalonhetket jatkuvat. Kanta-arvio on 350 paria.

Varpusuhaukan mahdollisia pesimäpiirejä tarkastettiin 54. Niiltä löydettiin 20 pesää ja kolme maastopoiuketta. Asuttuja reviiirejä todettiin lisäksi 7. Kahdella pesällä ei käyty poikasvaiheessa, yhtään pesintää ei todettu epäonnistuneeksi. Atlastiedoissa oli varma pesintä 12 ruudussa ja todennäköinen pesintä myös 12 ruudussa sekä mahdollinen pesintä 13 ruudussa. Yksittäisiä pesimäaikaisia havaintoja ilmoitettiin em. lisäksi 6. Keskimääräinen munaluku oli 4,5 (otos 2 pesää). Poikasluku oli 3—6 ja keskimääräinen poikasluku 4,7 (otos 18 pesää). Poikasasia vartui vähintään 83. Kanta-arvio on 500 paria.

Hiirihaukan pesimäpiirejä tarkastettiin 57. Pesiä löydettiin 21 ja lisäksi yksi maastopoiuke. Koristeltuja pesiä löydettiin 4 ja lisäksi 14 reviiiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka pesiä ei löytynytäkään. Pesinöistä epäonnistui 4 eli 19 %. Yhden pesän munat laskettiin, niitä oli kolme. Poikasasia oli 1—4 ja keskimääräinen poikasluku 2,6 (otos 17 pesää). Rengastusikäisiä poikasasia vartui vähintään 44. Atlastiedoissa oli varma pesintä kahdessa ruudussa ja todennäköinen pesin-

tä 10 ruudussa sekä mahdollinen pesintä 19 ruudussa. Yksittäisiä pesimäaikaisia havaintoja ilmoitettiin 8. Hiirihaukkojen pesinnän seuranta sisämaan alueilla vaikuttaa esimerkiksi kanahaukkaan verrattuna vähäiseltä. Kanta-arvio on 250 paria.

Kaksi **sinisuohaukan** mahdollista pesimäpiiriä tarkastettiin, pesintään viittaavaa ei kuitenkaan todettu. Atlastiedoissa oli neljässä ruudussa mahdolliseen pesintään viittaavia havaintoja. Kanta-arvio on 1–10 paria ravinnon saannin huonoudesta tai hyvyydestä riippuen.

Ruskosuohaukan entisiä pesimäalueita tarkastettiin 18. Pesiiä löytyi yksi, jossa oli neljä munaa, mutta se tuhoutui myöhemmin. Pesintään viittaavia havaintoja todettiin kahdella reviiirillä ja lisäksi viisi reviiiriä todettiin asutuiksi, vaikka pesälöytöä ei tehty. Muita pesimäaikaisia havaintoja saatiin 12 alueelta. Atlastiedoissa oli varma pesintä yhdessä ruudussa, ja todennäköinen pesintä kolmessa ruudussa sekä mahdollinen pesintä viidessä ruudussa. Kanta-arvio on 10–20 paria.

Nuolihaukan pesiä löydettiin kolme ja asutuiksi todettiin 9 reviiiriä, joilta ei löydetty pesää. Muita pesintään viittaavia havaintoja oli kaksi ja muita pesimäaikaisia havaintoja 10. Yhden pesän munaluku tarkastettiin, se oli kolme. Kolmessa poikaspesässä oli jokaisessa kolme poikasta. Atlastiedoissa oli varma pesintä neljässä ruudussa, todennäköinen pesintä seitsemässä ruudussa ja mahdollinen pesintä 20 ruudussa. Lämpimästä kesästä huolimatta nuolihaukan pesintätulos ei ollut edellisen vuoden veroinen, vaikka petoharrastajien toimeliaisuus oli ilmeisesti samaa tasoa. Kanta-arvio on 100–150 paria.

Ampuhaukan yksi asuttu reviiiri todettiin, mutta pesää ei löytynyt. Muita pesimäaikaisia havaintoja ilmoitettiin kolme. Atlastiedoissa oli mahdollinen pesintä viidessä ruudussa. Kanta-arvio on 5–10 paria.

Tuulihaukan asuttuja pesiä löytyi yllättävän monta eli neljä, kak-

si niistä Loimaan seudulta. Kaksi reviiiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka pesää ei löytynytäkään. Muita tuulihaukan pesimäaikaisia havaintoja saatiin neljä.

Yksi tuulihaukan pesistä oli Tapani Vähämäen pöntössä Loimaan seudulla. Hänellä oli keväällä maastossa muutama tuulihaukan pönttö, joista pesintään kelvannut oli sijoitettu pellon laitaan kuuseen noin 10 metrin korkeudelle. Vähämäen kokeilujen innoittamana tuulihaukkapönttöjen asettelu TLY:n alueelle laajentunee. Niiden avulla voitaneen ainakin aavistuksen verran elvyttää alueemme lähes kadonnutta tuulihaukkakantaa. Tietoja pöntön rakenteesta ja sijoittelusta saa Tapani Vähämäeltä ja petolinturyhmän jäseniltä. Toinen tuulihaukan pesä oli vanhan oravan pesän päällä. Tuulihaukan keskimääräinen munaluku oli 5,0 (otos 2 pesää) ja keskimääräinen poikaluku 4,3 (otos 4 pesää). Atlastiedoissa varma tuulihaukan pesintä oli yhdessä ruudussa, todennäköinen pesintä kuudessa ruudussa ja mahdollinen pesintä kahdeksassa ruudussa. Kanta-arvio on 5–20 paria.

Kalasääsken aiemmin asuttuja reviiirejä tarkastettiin 88. Pesintö-

jä löydettiin 40, joista 4 eli 10 % epäonnistui. Todennäköisiä aloitettuja, mutta jo alussa keskeytyneitä pesintöjä todettiin 3. Lisäksi löydettiin koristeltuja pesiä 10 ja sääksi viidellä alueella, vaikka pesää ei ollut kunnostettukaan. Keskimääräinen poikaluku oli 2,2 (otos 35 pesää). Rengastusikäisiä poikasia varttui vähintään 77. Poikaluku aloitettua pesintää kohti oli vähintään 1,9, (otos 40 pesää) ja asuttua reviiiriä kohti 1,5 (otos 51 pesää). Sääksen pesintätulos oli hyvä: sekä muna- että poikaspesiä oli suurin määrä vuoden 1980 jälkeen. Poikaspesiä oli 10 enemmän kuin keskimäärin on ollut edellisen viiden vuoden aikana. Poikastuotto aloitettua pesintää kohti oli lähes ennätysellinen, vain kerran sääksitutumuksen aikana, sen alussa vuonna 1971 poikastuotto on ollut suurempi. Ensimmäisen kerran sääksitutumuksen aikana Varsinais-Suomessa yli puolet (57 %) sääksistä pesi tekopesissä tai muissa ihmisen luomissa rakennelmissa. Luonnonolosuhteissa pesimään joutuminen tietäisi nykyisissä metsissä sääksikannan romahdamista tai ainakin poikastuoton merkittävää vähenemistä. Kanta-arvio on 60 paria.

Merikotille vuosi 1987 oli ollut moneen vuoteen menestyksellään, mutta vuodesta 1988 tuli sitäkin parempi. Asuttuja reviiirejä todettiin 12, joilta löytyi kuusi pesää. Poikasia varttui 8 eli 0,67 asuttua reviiiriä kohti ja 1,33 asuttua pesää kohti. Merikotkien hyvä pesintätulos voidaan tulkita kannan elpymisen merkiksi, josta varmaan kaikkien merikotkien puolesta työtä paljonkin ja vaikeissa olosuhteissa tehneiden on syytä iloita. Mutta elintasoilun synnyttämät vaarat, metsien hakkuut siemenpuupuisuiksi, loma-asuntojen määrän kasvu ja niiden keväisen käytön lisääntyminen sekä huviveneilyn valtava kasvu, voivat estää merikotkakannan elpymisen jatkumista. Halpa energia ja merikotkan hyvinvointi eivät taida sopia yhteen. Sama yhteensopimattomuus näyttää kyllä koskevan laajalti muutakin elollista ympäristöä. Kanta-arvio on 15 paria.

Jukka Grönlund, Yläne 13.1.79

Saaristomeren merikotille vuosi 1988 oli menestys.

Året 1988 blev en succé för havsörnen på Skärgårdshavet.

Petorengastajan totinen paikka: Pauli Sandell kiipeämässä viirupöllön pesälle Raasissa joskus 1970-luvulla. Sanningens stund för en rovfågelringmärkare: Pauli Sandell på väg upp till slagugglans bo.

Leo Karlson

Pöllöjen pesintä

Lumen päällä näkyneet myyrien jäljet sekä melko runsas kaikkien TLY:n alueella tavallisesti tavattavien pöllöläjien soidinhuutelu eri puolilla aluetta paljastivat kevättalvella, että pöllöjen hyvä pesintävuosi on tulossa. Pesintöjen aloittamisajankohdissa oli tavanomaisesti suurempi hajonta, koska osa aloitti pesinnän helmikuun lämpimän jakson aikana, osa vasta huhtikuun alussa.

Kolopöllöjen pesintäaktiivisuutta on kuvattu pesintäosuudella, joka kertoo pesintöjen määrän suhteen tarkastettuihin ko. pöllölle optimikokoisten pönttöjen ja kolojen määrään. Huuhkajan pesintäosuus kertoo pesintöjen määrän suhteen tarkastettujen ilmeisten reviirien määrään.

Huuhkajan todennäköisiä reviirejä tarkastettiin vähintään 184, joilta löytyi pesintöjä 62 eli pesintäosuus oli 34 %. Se on suuri, mutta kuitenkin vain 70 % vuoden 1986 pesintäosuudesta. Alueelliset erot olivat suuria, paikoin pesivät kaikki linnut, paikoin vain pieni osa, mikä osoittanee myyräkantojen epätasaisuutta. 80 reviiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka niiltä ei

pesää löytynytäkään. Pesinnöistä 15 eli 24 % epäonnistui, useissa oli syynä ihmisen ilmeisesti tahaton häirintä. Keskimääräinen poikasluvu oli 2,1 (otos 47 pesää). Neljän poikasen pesiä löytyi kolme. Poikasia varttui vähintään 100 eli vähintään 0,5 poikasta todennäköistä reviiriä kohti ja 1,6 poikasta aloitettua pesintää kohti. Viimeksi mainittu luku oli samaa tasoa kuin edellisenä vuonna, vaikka epäonnistumisten osuus oli kolme kertaa suurempi. Atlastiedoissa oli varma huuhkajan pesintä kolmessa ruudussa, todennäköinen 19 ja mahdollinen neljässä. Kanta-arvio on 300 paria.

Hiiripöllön vuonna 1986 käyttämiä pesäpaikkoja tarkastettiin, mutta mitään pesintään viittaavaa ei todettu, vaikka syksyn 1987 ja talven aikana TLY:n alueella hiiripöllöhavaintoja saatiin noin 30.

Varpuspöllön pesiä löydettiin yksi, jote ei kuitenkaan käyty katsomassa poikasvaiheessa. Kaksi reviiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka niiltä ei pesää löydettyäkään. Muita pesimäaikaisia havaintoja oli viideltä alueelta. Atlastiedoissa oli todennäköinen pesintä yhdessä ruudussa ja mahdollinen pesintä kah-

dessä ruudussa. Kanta-arvio on 30 paria.

Lehtopöllön entisiä pesimäalueita tarkastettiin 22. Pesiä löytyi yhdeksän ja lisäksi yksi maastopoi-ku. Näiden lisäksi viisi reviiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka pesä- tai poikuelöytöä ei tehtykään. Muita pesimäaikaisia havaintoja oli kuusi. Keskimääräinen munaluku oli 3,4 (otos 5 pesää) ja keskimääräinen poikasluvu 3,1 (otos 9 pesää). Lehtopöllön pesintäosuus oli 2 %, joka oli suurempi kuin edellisenä huonona pöllöjen pesintävuonna, mutta noin puolet 80-luvun keskimääräisestä pesintäosuudesta. Lehtopöllön taantuma ei jatkunut, mutta elpyminenkään ei alkanut. Kanta-arvio on vielä 100–150 paria.

Viirupöllön pesiä löydettiin kahdeksan eli pesintäosuus oli noin 5,5 %. Sekä muna- että poikasluvu oli 2–5. Keskimääräinen munaluku oli 3,6 (otos 5 pesää) ja keskimääräinen poikasluvu 3,3 (otos 10 pesää). Muita pesimäaikaisia havaintoja oli kolme. Atlastiedoissa viirupöllön todennäköinen pesintä oli kolmessa ruudussa ja mahdollinen pesintä kahdessa ruudussa. Kanta-arvio on 70 paria.

Lapinpöllö puuttuu edelleen TLY:n alueen pesimälinnustosta. **Sarvipöllön** pesintöiden satunnaisuus ja alueelliset erot sekä suppealle alueelle kuuluva soidin vaikutanevat siihen, että lajin pesiä ei etsitä kovin innokkaasti, vaikka hyvinä myyrävuosina etsintä ilmeisesti tuottaisi tulosta. Ääntelyhavaintoja ei keväällä 1988 saatu monia, mutta sarvipöllöt kuitenkin pesivät. Sarvipöllön pesiä löydettiin kuusi, mutta maastopoikueita 37. Lisäksi viisi reviiriä luokiteltiin asutuiksi, vaikka pesä- tai poikas-havaintoja ei tehty. Pesinnöistä yksi tuhoutui. Poikasluku oli 1–5 ja keskimääräinen poikasluku 3,5 (otos 4 pesää). Atlastiedoissa sarvipöllön varma pesintä oli 20 ruudussa, todennäköinen pesintä yhdessä ruudussa ja mahdollinen pesintä kolmessa ruudussa, mikä ilmeisesti osaltaan myös kertoo, että sarvipöllöt havaitaan parhaiten poikasvaiheessa äänekkäiden poikastensa takia. Kanta-arvio on 5–500 paria.

Suopöllöstä saatiin yksi pesintään viittaava havainto Aurajoki-varresta. Atlastiedoissa oli kolmessa ruudussa mahdollinen pesintä. Kanta-arvio on 1–10 paria.

Helmipöllöjen pesiä löytyi 49 ja lisäksi yksi maastopoikue. Asutuiksi luokiteltiin lisäksi 11 reviiriä, vaikka niiltä ei löytynyt pesiä. Pesinnöistä epäonnistui 10 eli vähintään 20 %. Näätä, jota aletaan tavata melko yleisenä Varsinais-Suomen sisäosissa, tuhosi kolme pesää. Yksi tuhoutui kun käpytikka hakkasi pöntön seinään nyrkin kokoisia reikiä. Munaluku oli 3–8 ja poikasluku 1–8. Kahdeksan poikasen poikueita oli yksi. Keskimääräinen munaluku oli 5,8 (otos 26 pesää). Rengastusikäisiä poikasia varttui vähintään 160 eli vähintään 3,6 poikasta aloitettua pesintää kohti. Atlastiedoissa varma helmipöllön pesintä oli yhdeksässä ruudussa, todennäköinen pesintä 11 ruudussa ja mahdollinen pesintä kahdessa ruudussa. Kanta-arvio on 10–1000 paria.

Vuosi 1989

TLY:n petolintutöimikunta on pieni, mutta kohtuullisen energinen.

Vakiintunutta petolintujen pesinnän seurantaa on päätetty jatkaa ainakin entiseen tapaan. Uusille harrastajille tai harrastajaryhmillekin löytynee tilaa. Joka tapauksessa kaikkien alueen harrastajien tukea toivotaan havaintoilmoitusten muodossa. Erityisesti harvinaisemmista lajeista yksikin pesimäaikainen havainto voi antaa merkittävän lisän aineistoon. Lisäksi petolintujen rengastajat ottavat mielellään tietoa löydetyistä petolintujen pesistä tai pesintään viittaavista havainnoista. Havainnoitsijaluetteloon on petolinturengastajien nimen perään merkitty (R).

TLY:n alueella on 1980-luvulla vallinnut petolintujen tärkeimmän

ravinnon, myyrien, kannanvaihtelussa kolmen vuoden jaksotus: kato vuotta seuraa kohtuullisen hyvä myyrävuosi ja sitä vielä varsinaisen myyrähuippu. 1970-luvulla oli nelivuotisjaksotus: silloin kato vuotta seurasi kaksi vähäisen kannan vuotta ja sitten neljäntenä vuonna selkeä myyräkannan huippu. Jos kolmen vuoden jaksotus jatkuu, niin tulevana kesänä on jälleen paljon pesiviä petolintuja. Siispä ylös, ulos ja puihin, jollei muuten niin ainakin katsein. Tulokset muistiin ja postit petoryhmälle. Ja petoaktivistien ilmeet muistuttavat Naantalien aurinkoa enemmän kuin petolinnun peräpeiliä.

Sammanfattning

Rovfåglarnas häckning i Egentliga Finland år 1988

Vintern 87/88 var mild och det fanns gott om sorkar på våren. Under dessa goda förutsättningar gjorde de flesta arterna ett bra häckningsresultat, speciellt fiskgjusen och havsörnen.

Antalet fiskgjusbon (40) var störst sedan 1980. Produktionen av flygga ungar (77) har endast en gång (1971) varit större. Havsörnen gjorde år 1987 sitt bästa häcknings-

resultat på länge men året 1988 blev ännu bättre. Sex bon med sammanlagt åtta ungar hittades.

Tornfalken visar glädjande tecken på sin återkomst. Fyra bon hittades, en av dem i en tornfalksholk. Däremot har bestånden av brun kärrhök och kattuggla fortfarande stannat på en låg nivå.

Häckningsuppgifterna är sammanställda i följande tabell. Beståndstorleken ges i form av variationsområde för arter vars häckning är beroende på näringsläget.

	antal kontrollerade reviren/holkar	antal bebodda reviren	antal hittade bon	uppskattat bestånd- storlek (par)
bivråk	14	7	3	100
duvhök	120	73	58	350
sparvhök	54	30	23	500
ormvråk	57	40	22	250
blå kärrhök	2	—	—	1–10
brun kärrhök	18	8	1	10–20
lärkfalk		12	3	100–150
stenfalk		1	—	5–10
tornfalk		6	4	5–20
fiskgjuse	88	58	40	60
havsörn		12	6	15
berguv	184	80	62	300
sparvuggla	32	3	1	30
kattuggla	465	15	10	100–150
slaguggla	147		8	70
hornuggla		48	43	5–500
jorduggla		1	—	1–10
pärluggla	334	61	50	10–1000

Jurmon lintuasema toimi tässä talossa syksyyn 1978, jolloin nykyinen parakki tuotiin saarelle.

Voitto Viinaka, 7/80

Onko Jurmon asemasta iloa lintutieteelle?

Lintuasemia alettiin perustaa Euroopassa 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Suomen ensimmäinen asema perustettiin Signilskärille Johannes Snellmanin toiminnan ansiosta. Tällöin myös lintutieteilijät tukivat ajatusta voimakkaasti. Varsinainen "boomi" alkoi kuitenkin 1960-luvulla, jolloin monen muun aseman ohella myös puuhastelu Jurmon kauniilla saarella alkoi.

Aluksi toiminta oli organisoimattomaa ja vaihtelevaa, mutta harrastaja- ja rengastajamäärien kasvamisen myötä sekä kevät- että syysmuuttokaudet alkoivat tulla varsin kattavasti havainnoiduiksi. 1970-luvun alkupuolelta alkaen on tehty monia ja monet turhautumisen partaalle saaneita yrityksiä vakioida ja yhtenäistää asemien toimintaa ja asettaa sille myös erilaisia tavoitteita. Monessa asiassa toki on onnistuttukin.

Suomalainen — ja pohjoismaalainen — lintuasematoiminta poik-

esitelmäyhennelmä
tai
paremminkin mukaelma

Esa Lehikoinen

keaa monien muiden maiden vastaavasta parissa suhteessa: meillä on varsin monta asemaa ja meillä asemat ovat lähes kaikki ja lähes kokonaan harrastajapohjalla toimivia. Monissa "sivistysvaltioissa" on suhteellisesti selvästi vähemmän asemia, mutta asemat toimivat tieteellisten tutkimuslaitosten alaisina ja ohjaamina. Suuri asemamäärä ja tieteellisten yhteyksien puute 1930-luvun jälkeen sekä lintuharrastuksen taantuminen

keräilyn suuntaan ovat mielestäni pääsyyt sille, että lintuasematoiminnan arvostus on ollut laskemaan päin tällä vuosikymmenellä.

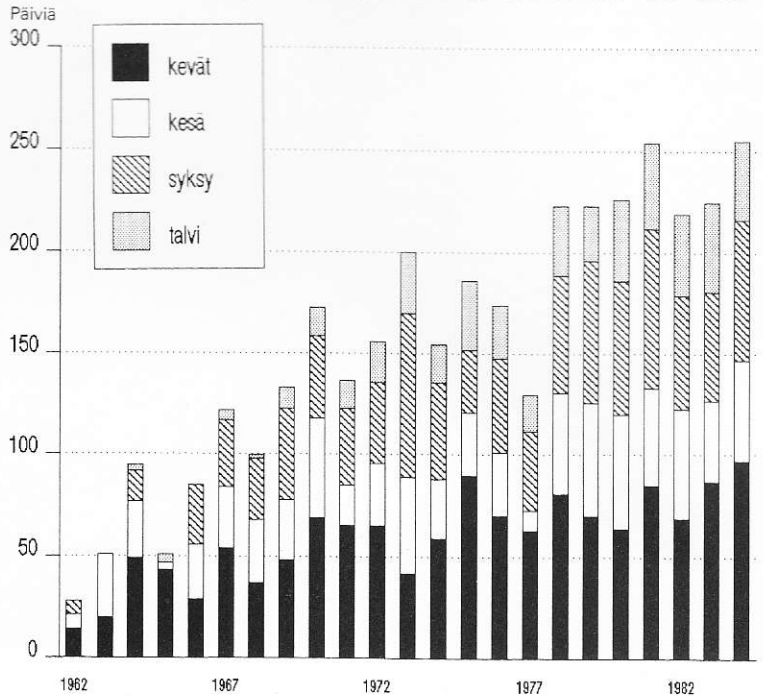
Oma osansa lintuasematutkimuksen vähäiseen tuotokseen on myös tieteellisen tutkimuksen painopisteiden ja suuntauksien muutoksilla, jotka ohjaavat vahvasti harvojen ammattiornitologiemme aktiviteettia. Nyt ei ole yksinkertaisesti muotia tutkia lintujen muuttoa — ainakaan niillä tavoilla, jotka ovat helposti ja perinteisesti toteutettavissa lintuasemilla. Eroja on kuitenkin maidenkin välillä. Ruotsissa lintutiedeyhteisö on läpi 1970- ja 1980-lukujen "sallinut" muutonkin tutkimuksen, jopa rahoitusta on tullut. Tosin jälkimmäisen perusteina on ollut esim. lentoturvallisuuden parantaminen, mutta myös linnuston seuranta asemilla, mihin Suomessa on suhtauduttu jopa aggressiivisen negatiivisesti.

Jurmossa on kuitenkin toimittu jo 27 vuoden ajan ja intensiteetti on ollut kasvamaan päin ainakin 1980-luvun alkupuolelle asti (kuva 1). Havainnointi ja havaintojen kirjaus sujuu jo vakioidusti, verkko-rengastus on standardoitu. Vapaaehtoisuuden luonteen mukaisesti havaintosarjoihin jää väkisin aukkoja ja tehon aaltoilusta johtuvaa lisävaihtelua. Osa näistä aiheutuvista ongelmista on laskennallisin menetelmin autettavissa. Jurmon havaintosarjojen edustavuutta voidaan havainnollistaa esimerkiksi laskemalla kuin monelta päivältä kultakin viisipäiväisjaksolta (pentadilta) on havaintoja koko toiminta-ajalta (kuva 2.) Havaitsemme, että Jurmon aineisto on hyvinkin käyttökelpoinen huhtikuun lopun — kesäkuun alun muuttajien osalta — toukokuun yhden jakson aikana on havainnointia jopa kaikilta mahdollisilta 23*5 päivältä. Syksyn pitkä muuttokausi onkin sitten ollut hankalammin katettavissa.

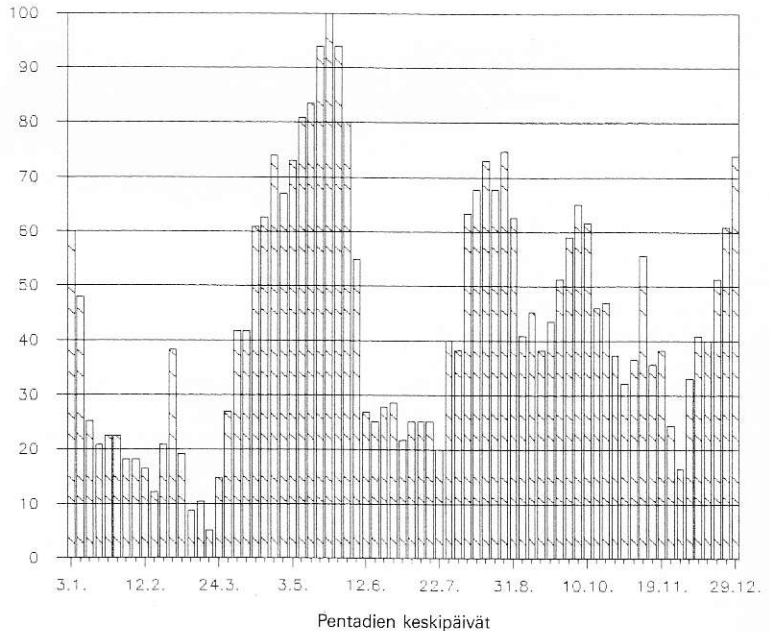
Joka tapauksessa harrastajavoimin kertyy vuosittain edustava näyte muuton fenologiasta. Asemien havaintosarjat ovatkin käytännössä ainoat lähteet, joista saadaan lintujen vuosikierron tutkimuksessa tarpeelliset tiedot ”keskilinnun” muuton ajoittumisesta ja koko muuttokannan aikajakaumasta. Pyydystettävissä olevien lajien osalta voidaan erottaa myös ikä- ja sukupuolikohtaiset ”keskilinnut”. Tämä osa onkin lintuaseman tähänastisen perustyön arvokkain anti. Valitettavasti se vain on visusti arkistojen kätköissä.

Olisi helposti vaikkakin paljon tylsää numerorutiinia vaatien tuotettavissa kaikkien pesimälintujemme muuton mediaani- ja aikajakaumatiedot. Esimerkkinä olkoon oheinen (kuva 3) viherpeipon muuton dynamiikkaa kuvaava esitys, joka selkeästi kertoo, että lajilla on kolme muuttokautta — normaalit kevät- ja syysmuutot ja päälle vielä talvimuutto. Laajemmin näitä ei kukaan ole vielä jaksanut tehdä. Kuitenkin korkeatieteellinen lintututkimuskin voisi käyttää näitä tietoja yhdessä samantapaiseen harrastajien työpanokseen perustuvien pesäkortti- ja sulkasa-

Kuva 1. Jurmon miehityksen kehitys vuodenajoittain vuosina 1962—1984.

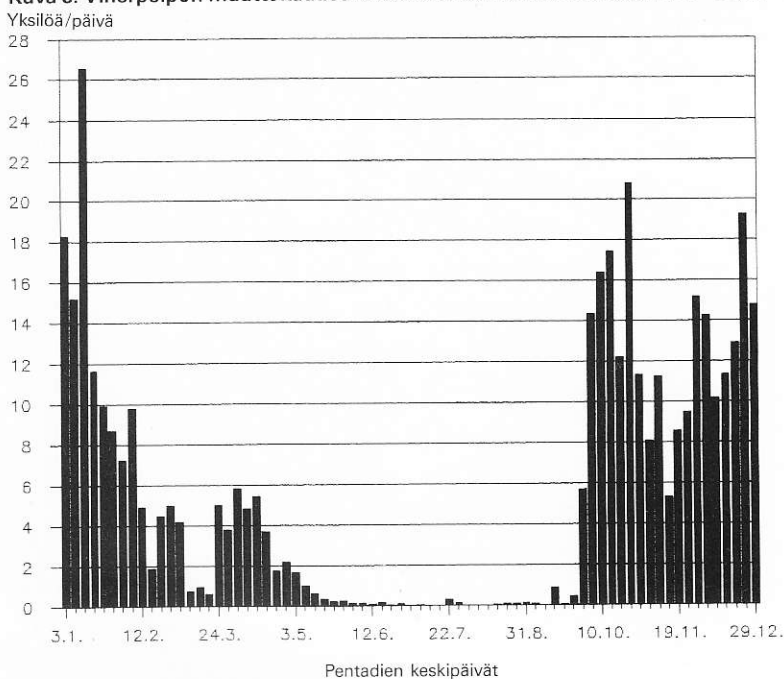

% maksimista

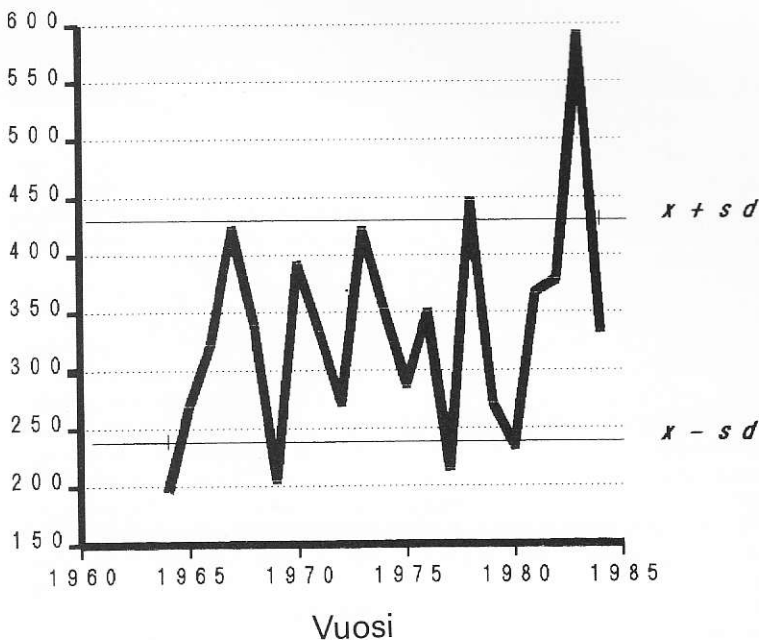

Kuva 2. Jurmon havainnoinnin kattavuus pentadeittain 1962—1984.

Kuva 3. Viherpeipon muuttokaudet laskettuna Jurmon aineistosta 1962–1984.

Muuttovolyymi

Kuva 4. Metsäkivrisen kevätmuuttokanta laskettuna Jurmon aineistosta 1964–1984.

toaineistojen kanssa eri lajien vuosikiertojen vaihtelujen tutkimiseen.

Jurmon aineiston ensimmäinen vakava käsittely-yritys alkoi 1970-luvun lopulla, jolloin kaikki asemalomakkeiden tiedot talkoovoimin siirrettiin pentadilomakkeille. Myöhempiä havaintoja on koottu samalla tavoin. Osa aineistosta on (loppukevään tiedot paristakymmenestä lajista) ollut hyötykäytösäkin kun Jouni Saarion kanssa selvittelimme, mitä kommervenkejä tarvitaan havainnointitehon ja sään vaihtelujen aiheuttaman lisävaihtelun poistamiseen aineistosta parantaaksemme sen käyttömahdollisuuksia Suomeen saapuvien lintukantojen suuruusindeksien tuottamiseen. Kuva 4 kertoo malliksi metsäkivrisen muuttovolyymien vuosina 1964–1984.

Jotta aineistosta voitaisiin tuottaa edellä kaivattuja tietoja on nyt edessä seuraava ponnistus: tietojen siirtäminen lomakkeilta tietokoneelle. Tätä on tehty vasta vähäisessä määrin, mutta sekin mitä on tehty on jo osoittanut aineistoihin kätkeytyvän monia mielenkiintoisuuksia. Yksin tai kaksinkaan ei kukaan enää kykene suoriutumaan aineiston talletuksesta. Julkisia tai muita varoja työhön ei ole helpposti saatavissa. Siksipä myös tämä työ olisi tehtävä talkoovoimin. Kutsunkin kaikkia PC:n omistavia talletusurakkaan. Jo sentään lomakkeille kootut pentaditiedot siirtyvät talteen sittenkin kohtuullisessa ajassa kun vain löytyy useampia työn tekijöitä. Lintuasema "lomailun" arvon väheksyjät ovatkin seurantaväittelyjen kuumimpina aikoina haastaneet asemafanit osoittamaan itse, että tästä touhusta saa jotain irti. Tehkäämme se.

Tulevaisuutta en ennustele. Tähänastisesta työstä on saatava ensin selville mihin kaikkeen se riittää. On varmaa, ettei tällä työllä murtauduta lintutieteen(kään) eturintamaan eikä ratkaista maailman ongelmia. Mutta, voiko oikeaa lintuasemamiestä mikään muu viehättää enemmän kuin harmoninen muuton kulkua yksityiskohtaisesti kuvaava histogrammi? Alkaamme tuottaa niitä.

YÖLAULAJAT 1985—1988

Useimpien yölaulajien määrät ovat kasvaneet 1980-luvulla. Luhtakerttunen on tullut niin yleiseksi, ettei kaikkia havaintoja viitsitä enää ilmoittaa.

Kädessäsi on pitkään odotettu katsaus yölaulajien esiintymisestä Varsinais-Suomessa.

Viitakerttunen sellaisena kuin sen kesäyön hämärässä näkee. Busksångare i sommarnattens skymning.

Juhana Piha

Tässä katsauksessa käsitellään TLY:n toimialueen yölaulaja- ja yöhuutajahavainnot vuosilta 1985–88. Kerttusten ja sirkkalintujen kohdalla tarkastellaan lyhyesti myös näiden lajien esiintymisessä tapahtuneita muutoksia viimeisten 20 vuoden aikana.

Ukulissa on aiemmin julkaistu vuosikatsauksia yölaulajista (Piha 1978, 1979a, 1980, 1981a, 1982a, 1985) ja lisäksi perusteellisempia artikkeleita kaulushaikarasta (Piha 1979b, 1982b), liejukanasta (Piha 1981b) ja luhtakanasta (Piha 1984).

Rastaskerttunen

Rastaskerttusen keskimääräiset vuosittaiset lukumäärät tuntuvat pysyneen samanlaisina 1970-luvun

puolivälistä alkaen; keskimäärin 10 yksilöä vuodessa (Taulukko 1). Myöskin Koskimies (1986) on havainnut, että rastaskerttusen kannanvaihteluissa ei ole Suomessa todettavissa mitään selvää trendiä, ainakaan 1980-luvun ensimmäisen puoliskon aikana. Varsinais-Suomessa vuosien 1985–88 paras vuosi oli 1985 (14 yksilöä) ja heikoin 1988 (5 yksilöä) (Taulukko 2).

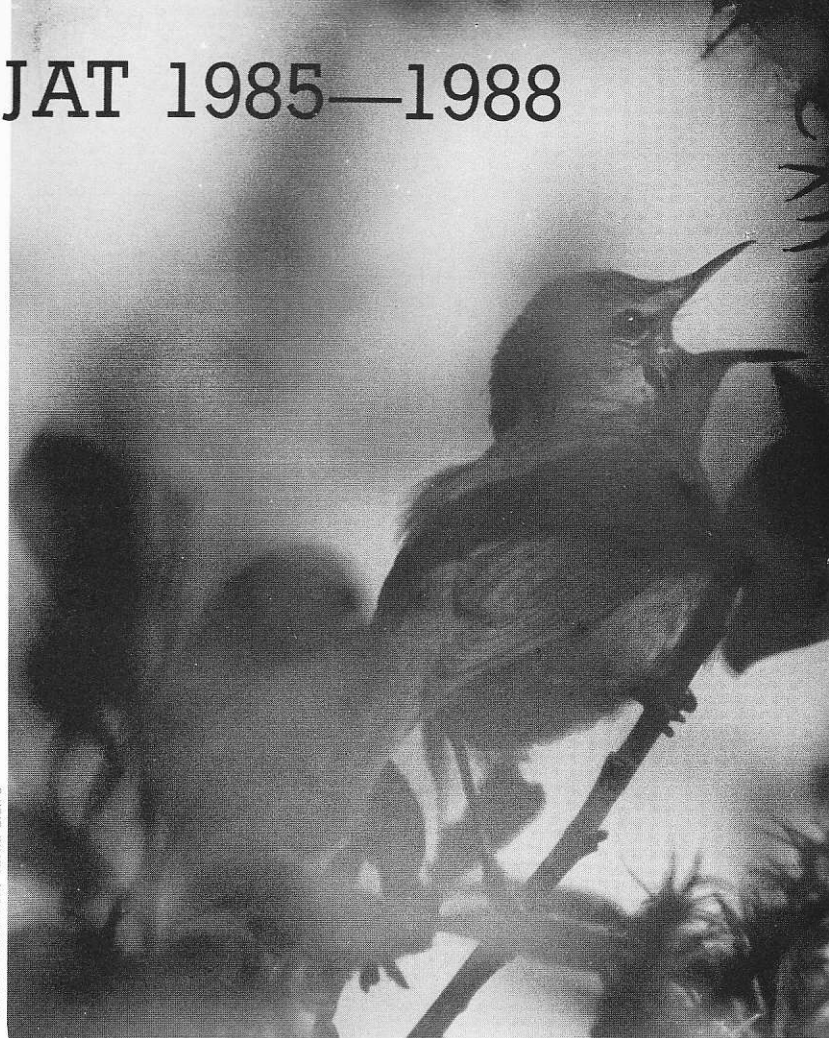
Käsiteltävinä vuosina rastaskerttunen saapui yleensä jo ennen toukokuun puoliväliä, aikaisimmin vuonna 1986, jolloin jo 10.5. kuultiin lajin ääntelyä Mietoisten Aarlahdella (Taulukko 3). Lajin varmin tapaamispaikka oli edelleenkin Paraisten makeavesialtaat, jossa tavattiin 3–5 eri yksilöä vuosittain. Maininnan arvoinen on 14.6.1987 tehty havainto. Tällöin Makeavesi-

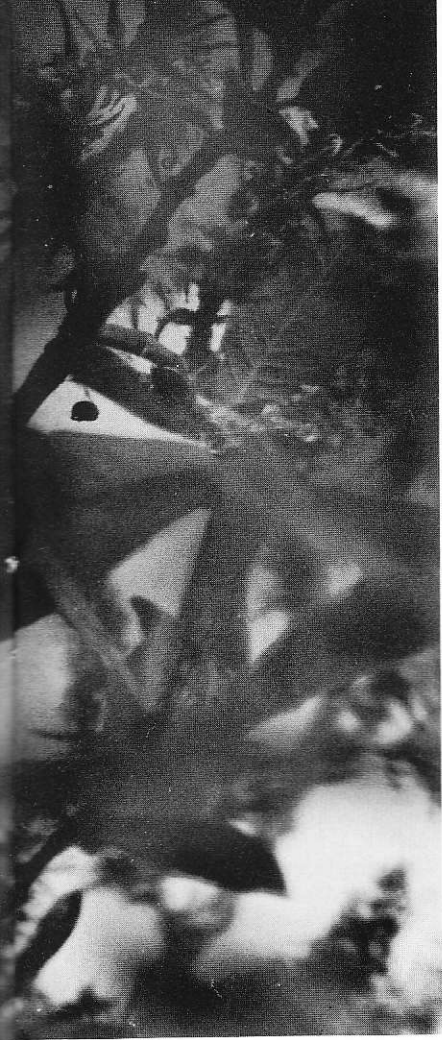
altailla havaittiin yhteensä viisi rastaskerttususyksilöä, joista Sydänperävikeniellä kolme ja Sunnanbergissä kaksi.

Viitakerttunen

Viitakerttunen on jatkanut runsastumistaan TLY:n alueella (Taulukko 1). Runsastuminen on ollut kuitenkin varsin hidasta; kun 1970-luvun lopulla tavattiin keskimäärin 13 yksilöä vuodessa, niin nyt vuosina 1985–88 vastaava luku oli 19. Viitakerttusen yksilömäärille ovat tyypillisiä myös voimakkaat vuosittaiset vaihtelut. Esimerkiksi vuonna 1982 löydettiin vain 4 yksilöä ja vuonna 1984 25 yksilöä.

Näinkin suuret vaihtelut voivat

selittyä keväisten sääolojen eroavaisuuksilla. Viitakerttunenhan on levinneisyydeltään selvästi kaakoinen (Hyytiä ym. 1983) ja laji on Varsinais-Suomessa levinneisyysalueensa ääri rajoilla ja kuten tunnettua, lintulajien esiintyminen levinneisyysalueensa ääri rajoilla on suuresti riippuvainen keväisistä sääoloista. Vuosien 1985–88 parhaat vuodet olivat 1985 ja 1988; molempina tavattiin 24 yksilöä (Taulukko 2).

Viitakerttunen saapuu yölaulajista viimeisenä Varsinais-Suomeen (Taulukko 3). Vuosina 1985, 1986 ja 1987 ensihavainto lajista tehtiin vasta kesäkuun puolella. Pieni viitakerttuskittymä todettiin 24.6.1987 Salon Veitakkalassa; tällöin alueella kuultiin neljän eri koiraan laulua.

Taulukko 1. Kerttusten ja sirkkalintujen keskimääräiset vuosittaiset yksilömäärät Varsinais-Suomessa vuosina 1970–74, 1975–79, 1980–84 ja 1985–88. Det genomsnittliga årsantalet nattsångare i Egentliga Finland under åren 1970–74, 1975–79, 1980–84 och 1985–88.

		1970–74	1975–79	1980–84	1985–88
Rastaskerttunen	<i>Acr aru</i>	4	10	11	10
Viitakerttunen	<i>Acr dum</i>	6	13	16	19
Luhtakerttunen	<i>Acr pal</i>	12	23	56	88
Pensassirkkalintu	<i>Loc nae</i>	8	18	31	49
Viitasirkkalintu	<i>Loc flu</i>	1	2	3	3

Taulukko 2. Kerttusten, sirkkalintujen ja rantakanojen vuosittaiset yksilömäärät Varsinais-Suomessa 1985–88. De årliga antalen nattsångare i Egentliga Finland under åren 1985–88.

		1985	1986	1987	1988
Rastaskerttunen	<i>Acr aru</i>	14	13	9	5
Viitakerttunen	<i>Acr dum</i>	24	12	17	24
Luhtakerttunen	<i>Acr pal</i>	128	84	50	89
Pensassirkkalintu	<i>Loc nae</i>	41	41	62	53
Viitasirkkalintu	<i>Loc flu</i>	1	3	3	6
Luhtakana	<i>Ral aqu</i>	10	7	4	4
Liejukana	<i>Gal chl</i>	2	5	1	8*
Luhtahuitti	<i>Por por</i>	17	6	3	19
Ruisräikkä	<i>Cre cre</i>	10	7	10	11

* pesintä Halikonlahdella; luku sisältää havaitut nuoret linnut. häckning på Halikonlahti, antalet innehåller ungarna.

Luhtakerttunen

Luhtakerttusen runsastuminen on ollut varsin nopeaa Varsinais-Suomessa, kuten myös muualla Suomessa (Koskimies 1982, 1986). TLY:n alueella lajin vuosittaiset lukumäärät ovat 8-kertaistuneet 1970-luvun alkupuoliskosta ja 4-kertaistuneet 1970-luvun loppupuoliskosta vuosien 1985–88 lukumääriin verrattuna (Taulukko 1). Kuitenkaan vuosien 1985–88 aikana lisääntymistä ei ole enää havaittavissa (Taulukko 2).

Tämä voi johtua paitsi todellisesti kannankasvun pysähtymisestä myös luhtakerttushavaintojen palautusaktiivisuuden vähenemisestä. Tämä ilmiö oli 1970-luvulla todettavissa satakielen kohdalla: kun laji yleistyi riittävästi, havaintojen ilmoittaminen väheni, vaikka satakieli jatkoi runsastumistaan. Vuosien 1985–88 huippu todettiin 1985, jolloin tavattiin yhteensä 128 luhtakerttusuksilöä (Taulukko 2). Luhtakerttusen pesintä voitiin varmistaa joka vuosi.

Luhtakerttunen saapuu Varsinais-Suomeen noin viikkoa ennen viitakerttusta, käsiteltävän neljän vuoden varhaisin todettiin 21.5.1988 (Taulukko 3). Luhtakerttusen voi melkoisella varmuudella tavata lähes kaikilla rehevillä merenlahdilla ja myös sisämaassa varsinkin jokien rantatiheiköissä. Parhaille alueille voi syntyä väljiä luhtakerttuskolonioita, tästä esimerkkinä Salon Veitakkalassa 4.6.1985 tavattu 9 laulavaa lintua ja Salon Uskelanjärvellä 13.6.1986 havaitut 9 laulavaa lintua. Kesäkuussa 1987 havaittiin Turussa Maariassa Sokoksen ja Farmoksen välisellä joenranta-alueella yhden kilometrin matkalla 7 reviriä.

Pensassirkkalintu

Vuosittaiset pensassirkkalintumäärät Varsinais-Suomessa ovat viimeisten 20 vuoden aikana olleet jatkuvasti noususuunnassa. Vuosittaiset yksilömäärät ovat 6-kertaistuneet 1970-luvun alkupuoliskosta, lähes 3-kertaistuneet

Nykyisin vain rengastajat kirjoittavat satakielen ylös. Viimeiset tiedot esiintymisestä ovat vuodelta 1978. Tässä haaste turkulaisille lintumiehille: Merkitkäämme kesällä 1990 kaikki pesimäikäiset satakielihavainnot ylös! Tuloksena on hyödyllinen tieto kannan suuruudesta. Samalla poistamme valtakunnallisten katsausten häpeäpilkun, kysymysmerkin. Näktergal.

Simo Veistola

1970-luvun loppupuoliskosta ja 1,5-kertaistuneet 1980-luvun alkupuoliskosta verrattaessa vuosiin 1985—88 (Taulukko 1). Myös Tringan alueella Uudellamaalla lajin vuosittaiset lukumäärät ovat olleet jo kauan kasvussa (Salmela 1988). Vuosina 1985—88 todettiin keskimäärin 49 yksilöä vuosittain, parhaan vuoden ollessa 1987, jolloin tavattiin peräti 62 pensassirkkalintuyksilöä (Taulukko 2). Tämä määrä on samalla kaikkien aikojen huippu.

Pensassirkkalintu saapuu tavallisesti muutamia päiviä aikaisemmin kuin luhtakerttunen, vuosien 1985—88 aikaisin todettiin 16.5.1986 (Taulukko 3). Pensassirkkalintuja tavataan varsin paljon myös sisämaassa, joskin enin osa havainnoista tehdään merenlahtien rantaniityillä. Mielenkiintoinen on havainto Salon Uskelanjärveltä: 13.6.1987 alueella kuultiin peräti 8 äänntelevää koirasta. Hyvä pensassirkkalintupaikka on myös Paimionjokivarsi, etenkin Tarvasjoen kirkonkylän ja Hämeenlinnantien välillä, tällä patkällä kuultiin esimerkiksi 25.6.1987 kuusi eri yksilöä.

Viitasirkkalintu

Viitasirkkalintu on pysynyt Varsinais-Suomessa varsin vähälukuisena vierailijana. Vuosittain on tavattu yleensä 1—3 yksilöä, poikkeuksina vuoden 1982 (8 yksilöä) ja 1988 (6 yksilöä). Selvää runsastumista ei viimeisten 20 vuoden aikana ole havaittavissa (Taulukot 1 ja 2). Myöskään koko maata ajatellen viitasirkkalintu ei viime vuosikymmeninä näytä mainittavammin runsastuneen (Koskimies 1982). Vuosien 1985—88 TLY:n alueen aikaisin yksilö tavattiin 26.5.1988.

Rantakanat

Taulukossa 2 on esitetty rantakanojen vuosittaiset yksilömäärät 1985—88 ja taulukossa 3 varhaisimmat havainnot rantakanoina kyseisinä vuosina. Rantakanoja ei tässä kirjoituksessa käsitellä tarkemmin, mutta voidaan todeta, et-

Taulukko 3. Kerttusten, sirkkalintujen ja rantakanojen saapuminen Varsinais-Suomeen vuosina 1985—88 sekä kaikkien aikojen varhaisimmat havainnot kerttusista ja sirkkalinnuista.

Ankomsten av nattsångare till Egentliga Finland under åren 1985—88 samt alla tidens ankomstrekorden.

		ennätys/rekord	1985	1986	1987	1988
Rastaskerttunen	<i>Acr aru</i>	8.5.1982	11.5.	10.5.	16.5.	14.5.
Viitakerttunen	<i>Acr dum</i>	17.5.1977	1.6.	1.6.	6.6.	28.5.
Luhtakerttunen	<i>Acr pal</i>	14.5.1981	22.5.	27.5.	28.5.	21.5.
Pensassirkkalintu	<i>Loc nae</i>	11.5.1983	18.5.	16.5.	24.5.	21.5.
Viitasirkkalintu	<i>Loc flu</i>	22.5.1979	15.6.	31.5.	13.6.	26.5.
Luhtakana	<i>Ral aqu</i>	—	26.4.	9.5.	30.5.	25.5.
Liejukana	<i>Cal chl</i>	—	3.5.	20.4.	17.5.	10.4.
Luhtahuitti	<i>Por por</i>	—	13.5.	3.5.	5.6.	3.5.
Ruisräikkä	<i>Cre cre</i>	—	31.5.	28.5.	22.5.	25.5.

tä liejukana ja luhtakana ovat tätä nykyä varsin harvinaisia TLY:n alueella, varsinkin kun muistellaan 1970-luvun huippuvuotia.

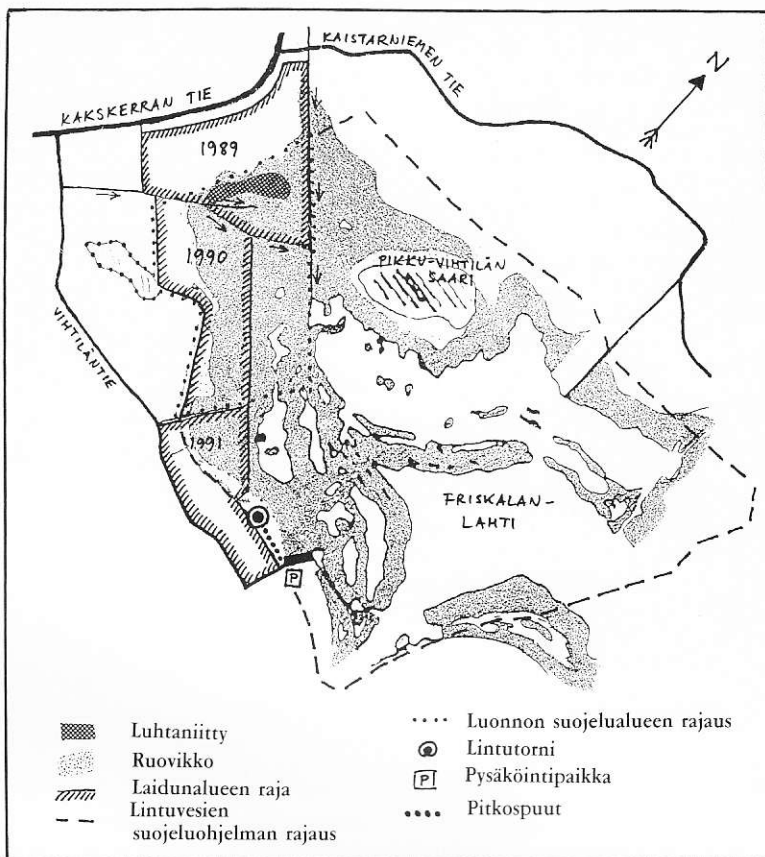
Kirjallisuus

- Hyttiä K., Kellomäki., Koistinen J. (toimittajat) 1983: Suomen LintuAtlas. SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki, 1983.
- Koskimies P. 1982: Yölaulajat Suomessa — tulokkaita muuttuvassa ympäristössä. *Ornis Karelica* 8:100—9.
- Koskimies P. 1986: Yölaulajaprojekti 1985. *Lintumies* 21:146—50.
- Piha J. 1978: Yölaulajien- ja huutajien esiintyminen TLY:n alueella 1900-luvulla. *Ukuli* 93:15—23.
- Piha H. 1979a: Yölaulajat 1978. *Ukuli* 10:2:12—16.
- Piha J. 1979b: Kaulushaikaran esiintyminen TLY:n alueella. *Ukuli* 10:3:44—47.
- Piha J. 1980: Yölaulajat 1979. *Ukuli* 11:3:50—52.
- Piha J. 1981a: Yölaulajat 1980. *Ukuli* 12:2:42—47.
- Piha J. 1981b: Liejukanan esiintymisestä TLY:n alueella. *Ukuli* 12:1:18—19.
- Piha J. 1982a: Yölaulajat 1981. *Ukuli* 13:2:28—30.
- Piha J. 1982b: Varsinais-Suomen kaulushaikarat 1979—81. *Ukuli* 13:2:25—27.
- Piha J. 1984: Luhtakanan esiintyminen Varsinais-Suomessa. *Ukuli* 15:4:27—31.
- Piha J. 1985: Yölaulajat 1982—84. *Ukuli* 16:2:68—74.
- Salmela T. 1988: Yölaulajat 1987. *Tringa* 15:2:62—63.

Sammanfattning

Förekomsten av nattliga sångare i Egentliga Finland under åren 1985—1988

Förekomsten beskrivs i korthet och jämförs med läget i början av 1970-talet. Förekomsten på de flesta arterna har ökat, bara strastsångaren och flodsångaren har varit stabila. Antal observationer av gräshoppsångare har blivit sex gånger större. Förekomsten på kärrsångaren har ökat mest. Med åtta gånger större antal observationer når arten riskgränsen där observationerna inte mera skrivs upp. Därför har vi inte kunnat ge uppgifter om näktergalens ökning på 15 år. Närmare uppgifter ges i tabellen.

Friskalanlahden rantaniityt kunnostetaan

Turun kaupungin ympäristönsuojelutoimisto on ryhtynyt maassamme uraauurtavaan kunnostustyöhön. Friskalanlahden pahoin ruovikoituneet rantaniityt palautetaan entiseen laajuuteen kulottamalla ja laiduntamalla. Linnuston elpymisen ja uuden lintutornin myötä retkeilymahdollisuudet paranevat.

Kari Laine

Friskalanlahti Turun Hirvensalossa kuuluu valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan, jonka valtioneuvosto vahvisti vuonna 1982. Lahtea ja vesijättöä rauhoitettiin 12 hehtaarin laajuudelta läähin hallituksen päätöksellä vuonna 1983. Tämän jälkeen on parin hehtaarin sirpale liitetty luonnonsuojelualueeseen, mutta suurin osa suojeluohjelmassa rajatusta alueesta on vielä rauhoittamatta.

Friskalanlahti on matala ja suojaista merenlahti, josta niin monen muun lahden ja järven tavoin syntyi arvokas lintuvesi maatalouden hajakuormituksen ansiosta vuosisadan alkupuolella. Lahden linnustollinen arvo valtakunnallisessa luokituksessa perustuu tällä hetkellä neljän arvostetun lajin — heinätavin, punasotkan, pensassirkkalinnun ja rastaskerttusen — esiintymiseen sekä neljän muun — silkkiuikun, rytikerttusen, ruokokerttusen ja pajusirkun — suureen parimäärään. Friskalanlahden linnustoa ovat tarkemmin selvittelleet Esa Lehikoinen vuonna 1968, Markku Saarinen vuonna 1983 ja Janne Lampolahti vuonna 1987.

Taantuva lintuvesi

Viimeistään vertaillessaan Lapolahden linnustoseelvityksen (Turun kaupungin ympäristönsuojelutoimiston julkaisu 2/1987) lukusarjoja kertomuksiin turkulaisten lintupaikkojen kulta-ajoilta on myönnettävä, ettei Friskalanlahti ole viime vuosina ollut kovinkaan houkutteleva retkikohde, joskaan sen alamäki ei ole ollut yhtä jyrkkä kuin Rauvolanlahden. Keskinerteista paremmalle vesilinnustolle ruovikon ja avovesilampareiden mosaiikki tarjoaa edelleen erinomaiset pesimisolosuhteet, mutta kahlaaja- ja varpuslintufauna ei ole säilynyt likimainkaan yhtä monipuolisena.

Syynä taantumaa on mitä ilmeisimmän 1970-luvulla loppunut laidunnus ja rantaniittyjen nopea ruovikoituminen: nykyisin Friskalanlahtea ympäröi kymmenien hehtaarien ruokometsä. Sen lajisto on varsin köyhää, ruokokerttu-

sen ja pajusirkun dominoimaa. Ruovikko haittaa havainnointia: tiheikön läpi ei näe vesilintuja eikä ruokokerttusen rääkymiseltä edes kuule parempia laulajia.

Kaikilla vähänkin rariorientoituneilla turkulaislintuharrastajilla on jo vuosia ollut tapana suunnata retkensä Rihtniemen ja Hangon suuntaan ja harkita ensimmäistä pysähdystä aikaisintaan Mietoistenlahdella tai Kolkanaukolla ja Paimionlahdella tai Halikonlahdella. Eikä heitä voi kovin ankarasti moittia; ovathan kaikki mainitit rutakat Friskalanlahtea ja Rauvolanlahtea parempia kohteita käytettiin mittarina mitä tahansa paitsi matkamittaria.

Friskalanlahden pesimälinnuston parimäärät vuonna 1987. Antal häckande fågelpar på Friskalaviken år 1987.

Silkkiuikku <i>Pod cri</i>	50
Sinisorsa <i>Ana pla</i>	20
Tavi <i>Ana cre</i>	3
Heinätavi <i>Ana que</i>	1
Haapana <i>Ana pen</i>	3
Lapasorsa <i>Spa cly</i>	4
Tukkasotka <i>Ayt ful</i>	14
Punasotka <i>Ayt fer</i>	1
Telkkä <i>Buc cla</i>	8
Isokoskelo <i>Mer mer</i>	1
Kyhmyjoutsen <i>Cyg olo</i>	2
Nokikana <i>Ful atr</i>	21
Töyhtöhyppä <i>Van van</i>	5
Taivaanvuohi <i>Cap gal</i>	8
Isokuovi <i>Num arq</i>	4
Rantasipi <i>Tri hyp</i>	2
Punajalkaviklo <i>Tri tot</i>	10
Naurulokki <i>Lar rid</i>	440
Kivitasku <i>Oen oen</i>	1
Pensastasku <i>Sax rub</i>	3
Satakieli <i>Lus lus</i>	3
Pensassirkkalintu <i>Loc nae</i>	2
Luhtakerttunen <i>Acr pal</i>	2
Rastaskerttunen <i>Acr aru</i>	1
Rytikerttunen <i>Acr sci</i>	40
Ruokokerttunen <i>Acr sch</i>	180
Niittykirvinen <i>Ant pra</i>	3
Västaräkki <i>Mot alb</i>	4
Keltävästaräkki <i>Mot fla</i>	11
Punavarpunen <i>Car ery</i>	8
Pajusirkku <i>Emb sch</i>	100
Yhteensä/Summa	955

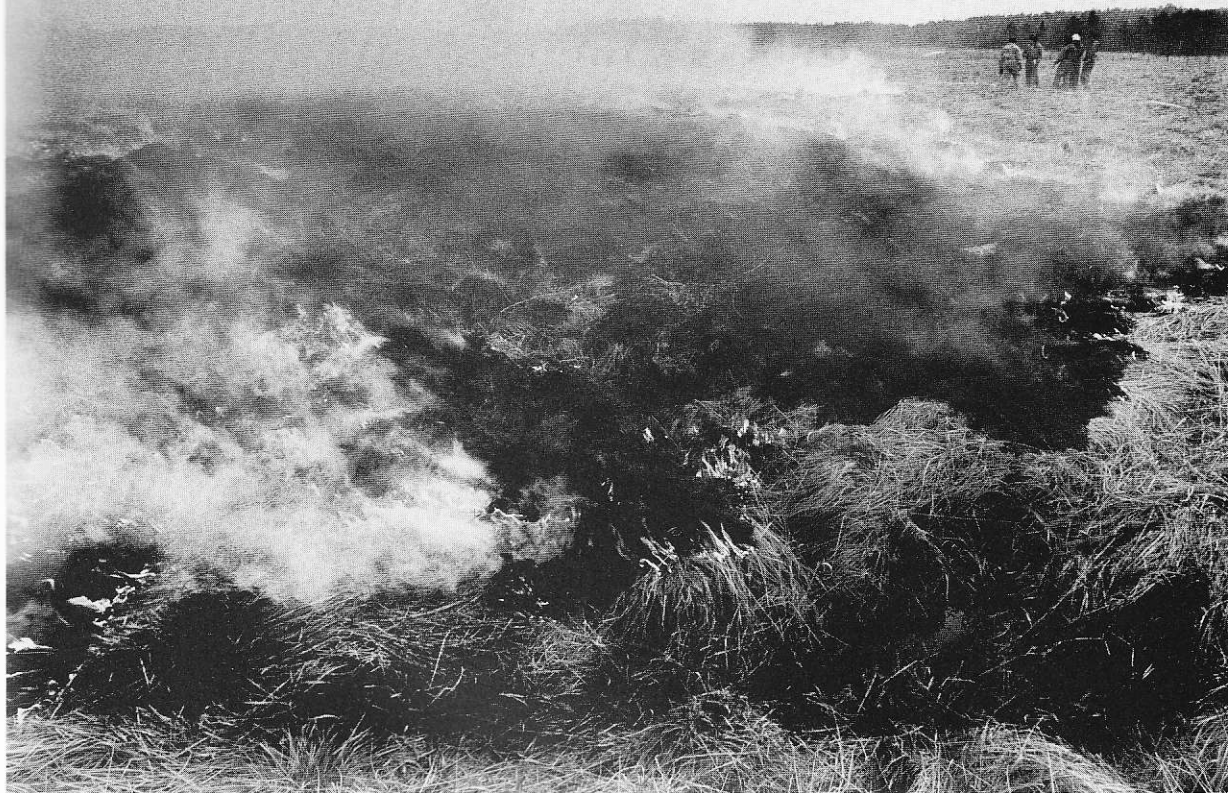
Kunnostussuunnitelma

Kaupungin ympäristönsuojelutoimiston on ajateltava paitsi Turun luontoa sinänsä myös perinteisemmän linturetkelijän ja keskiverto-kaupunkilaisen harrastusmahdollisuuksia. Arvokkaan, oivallisesti saavutettavissa olevan luontokohteen yksipuolistumista ei voi seurata toimeettomana ja siksi olemmekin laatineet alustavan Friskalanlahden rantaniittyjen kunnostamissuunnitelman ja rakennuttaneet lahdelta lintutornin.

Suunnitelman mukaisesti lahden länsi- ja eteläranta pyritään vuodessa palauttamaan pääosin rantaniityksi. Pohjoispuoli jätetään ainakin toistaiseksi koskemattomaksi. Rajana on Kaistarniemen tienhaarasta Pikku-Vihtilän saaren lounaispuolelle laskeva valtaoja ja Friskalanlahden vesialue. Vesilinnuille tärkeät lampareet ja vesiruovikot säilyvät ennallaan, samoin ruokotiheikössä pesiville lajeille jää yli puolet nykyisestä ruovikkoalasta ja nelimetrisen ruovikko kokonaan. Matalakasvuista niittyalaa raivaamalla saataneen luotua kahlaajille ja monille varpuslinnuille sopivaa habitaattia. Loraus karjan eritteitä lisäänee myös rantakanojen kiinnostusta aluetta kohtaan.

Ruovikko voidaan muuttaa niityksi monella tavalla. Parhaaksi menetelmäksi on Ruotsissa osoittautunut vanhan ruovikon leikkaaminen ja polttaminen sekä nautakarjan päästäminen laitumelle. Kevättalvella ruoko on kuivimmillaan ja routa mahdollistaa sen leikkaamisen traktorilla. Poltettu olki on oiva lannoite ja musta maa lämpenee nopeasti. Näin laidunnuskausi voidaan alkaa aikaisemmin ja mullikat pääsevät tallemaan nousevaa kortta riittävän ajoissa.

Kunnostuksen ensimmäisenä vaiheena kulotettiin 6,5 hehtaaria Kaksikerran tien varresta 21.4.1989 kaupungin, kolmen vapaapalokunnan ja TLY:n vaan ei Esterin yhteistyönä. (Kiitos talkoisiin osallistuneille!) Toukokuun loppuun mennessä on piikkilangat viritetty ja Limousinet päästetty töihin. Kunnan niitty ei vuodessa eikä kahdessakaan kehity, mutta jo nyt

Hyvä renki työssään Friskalanlahdella, jos kohta palokunnan ja lintumiesten tarkassa vartiointissa. 6.5 ha strandängar brändes på Friskalaviken i april. Som bäst betar boskap på området.

näyttävät keltavästäräkit ja pensastaskut odottelevan aitatolpilla parempia aikoja.

Kunnallinen lintutorni

Kaupunki rakensi lahden etelärannalle luontoharrastuksen kanavoimiseksi lintutornin, jolle kertyy matkaa Kaksikerran tieltä Vihtiläntietä pitkin noin 1 kilometri. Aivan Vihtiläntien risteyksessä on linja-autopysäkki, jonka ohi kulkevat linjat 14, 15 ja 15 A. Toivomme mahdollisimman monen käyttävän bussia tai fillaria. Parantumatomasti autoistuneet voivat ajaa lähes tornille saakka muistaen kuitenkin, että tie ja erityisesti merkityt autopaikat ovat mökkiläisten rakentamia. Kunhan tien pohja kantaa kymppipyörän, kaupunki kunnostaa pitkospuiden päähän parin auton parkkialueen ja parantaa tietäkin.

Kaupunki ei lähtenyt mukaan tänä keväänä uskomattomiin mittoihin ylittäneeseen lintutornien kor-

keuskilpaan, vaan rakensi 5 metriä korkean mutta Suomen tukevimmän tornin, jonka havainnointilavalta näkee joka suuntaan, satoi tai paistoi. Lavalle mahtuu kerrallaan parikymmentä kiikaroitsijaa eli yleisöretkien keskivertoryhmä. Torniin tulee paikantamista ja dokumentointia helpottava pano-raamakuva alueesta, sekä maallikoiden iloksi potretit näkyvimmistä linnuista.

Havaintovihkoon toivotaan kaikkien kävijöiden kirjoittavan havaintonsa, jotta ne saadaan ympäristönsuojelutoimiston seurantakäyttöön ja jotta toisaalta saadaan numeerista näyttöä käyttäjäkunnasta uusien lintutornihankkeiden tueksi.

Sammanfattning

Friskalaviken får sina strandängar tillbaka

Friskalaviken i Åbo är med i riksprogrammet till skydd för fågelsjöar och fågelrika havsvikar. Totalytan är 78 ha.

Boskapets betande upphörde på 1970-talet och småningom har vassen övertagit största delen av strandängarna. Som resultat har fågelfaunan blivit ensidigare och fattigare (se tabellen).

Miljövärdbyrån i Åbo har nu gjort upp en sexårsplan för att återuppliva strandängarna på de fridlysta 12 hektarerna. Vassen skall först slättas och brännas och sedan skall boskapet släppas ut på området. Metoden har gett goda resultat i Sverige. De första 6.5 ha brändes i april.

Föt att ytterligare förbättra Åbornas möjligheter för fågelskådandet har staden rest upp ett busigt torn med 20 personers lave.

Valkoposkihanhi

– pesimälinnustomme
uusien tulokas

Jo neljän vuoden ajan valkoposkia on nähty Turun vesillä läpi kesän ja ilahduttavasti lintujen lukumäärä on ollut jatkuvasti kasvamassa. Tulevaisuus näyttää onko tämä vain nopeasti ohimenevä vaihe vai tuliko valkoposkihanhi Suomen linnustoon jäädäkseen.

Kannan suuruus

Valkoposkihanhet ovat jakautuneet neljään erilliseen pesimäpopulaatioon: Itäinen Grönlanti, Huippuvuoret, Novaja Zemlja sekä Itämeri. Novaja Zemljan kanta on selvästi suurin käsittäen nykyään jo yli 60 000 lintua. Grönlannin kannan suuruus lienee noin 30 000 lintua ja Huippuvuorten valkoposketkin ovat ylittäneet jo 10 000 yksilön rajan. Itämeren kanta on yli 2000 lintua.

Vuosisadan alkupuolella valkoposkia metsästettiin voimallisesti sekä pesimä- että talvehtimisalueilla ja vuonna 1960 niitä oli enää 30 000 yksilöä. Hanhi rauhoitettiin 60-luvulla useimmissa maissa missä se esiintyy ja siitä lähtien kannan kasvu on ollut erittäin nopeata (taulukko 1.). Nykyään koko maailman valkoposkihanhiin lukumäärä on runsas 100 000 lintua.

Taulukko 1: Hollannissa talvehtivan valkoposkihanhi-kannan kehittyminen.

Utvecklingen av det i Holland övervintande beståndet av vitkindad gås.

vuosi/år	yksilöä/ex
1959	19700
1972	41000
1976	50000—60000
1980	40000
1982	50000—60000
1983	55000—66000

Valkoposkihanhi on viimeisten kymmenen vuoden aikana vallannut itselleen uuden pesimäalueen — Itämeren ympäristön. Tämä pienikokoinen ja kaunis hanhi on tuonut miellyttävän lisän turkulaisten harrastajien oman retkeilyalueen linnustoon. Valkoposki näyttää nimittäin asettuneen Ruissalon lähikarientaajavälikkeeksi pesimälinnuksi.

Kari Eto

Talvehtiminen

Erilliset pesimäpopulaatiot talvehtivat kukin omilla alueillaan. Grönlannin kanta viettää talvet Irlannissa ja Skotlannin luoteisosissa, Huippuvuorten linnut Lounais-Skotlannissa ja Luoteis-Englannissa ja Novaja Zemljan linnut Hollannissa kuten myös Itämeren linnut.

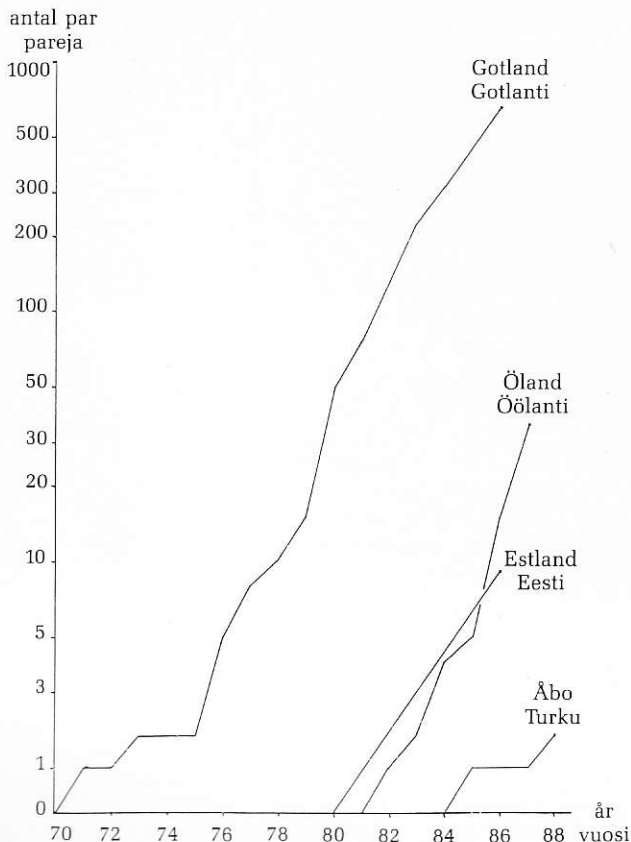
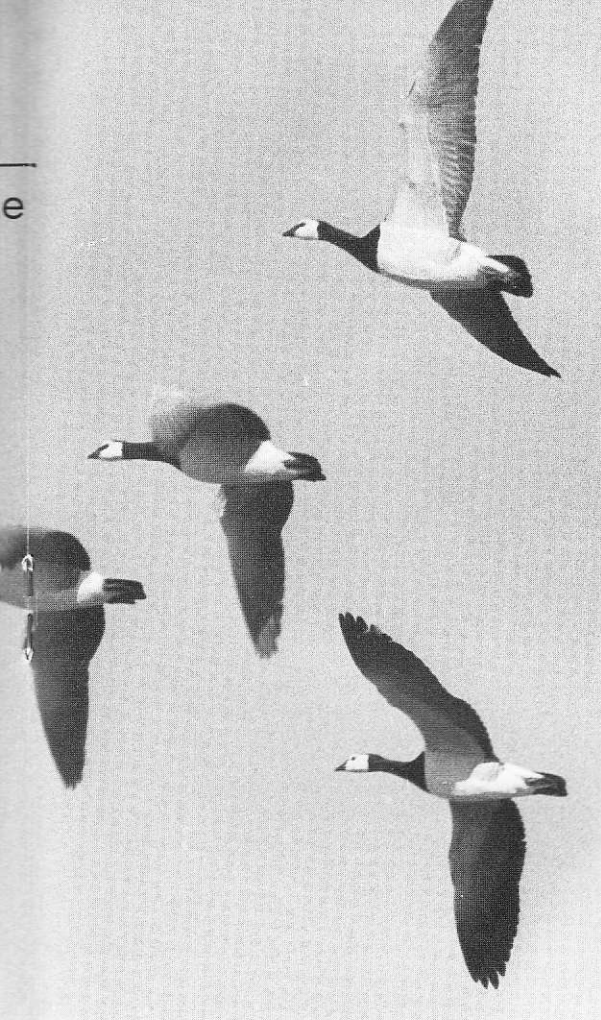
Muutto

Talviaalueiltaan Novaja Zemljan valkoposket lähtevät liikkeelle maaliskuun loppupuolella ja kerääntyvät Itämeren piiriin maaliskuun vaihteessa. Ensimmäinen välietappi on Ruotsin kaakkoisrannikolla sijaitseva Gotlannin saari, jossa suurimmat kertymät ovat lähes 20 000 lintua. Gotlannissa han-

het viipyvät vaihtelevan pituisia ajanjaksoja, osa linnuista aina siihen saakka kunnes starttaavat pesimäalueilleen.

Toinen suuri kokoontumisalue muuttoreitin varrella on Eestin Saarenmaa ja Hiidenmaa lähiympäristöineen. Siellä on parhaimmillaan laskettu yhteensä noin 40 000 lintua. Osa Gotlannissa tankkaavista hanhista pysähtyy myös Eestissä, josta koko hanhitokka lähtee loppumatkalle lähes samanaikaisesti heti toukokuun puolivälin jälkeen.

Suomen rannikolla nähdään yleensä vain pieni osa Barentsin merelle matkaavista valkoposkihanhista suurimpien joukkojen kulkiessa Eestin pohjoisrannikkoa myötäillen ja painuessa sisämaahan aivan Suomenlahden perukasta.

Kuvio 1: Itämeren alueen valkoposkikhanhen pesimäkantojen kasvu. Parimäärät on esitetty logaritmisella asteikolla.

Utvecklingen av den vitkindade gåsens häckningsbestånd på Östersjöområdet. Antalet par ges i logaritmisk skala.

Pesiminen

Arktinen kanta saapuu pesimäpaikoilleen toukokuun loppupuolella ja se aloittaa pesinnän kesäkuun alussa. Jäämeren partaan ankeat olosuhteet eivät anna mahdollisuutta aikaisempaan aloittamiseen.

Gotlannin kannan pesiminen alkaa nykyään jo huhtikuun loppupuolella. Aloitus tapahtuu vuosi vuodelta yhä aikaisemmin. Esimerkiksi vuonna 1979 munittiin ensimmäiset munat vasta 20. toukokuuta ja vuonna 1985 ensimmäisen munan keskimääräinen munintapäivä oli 10. toukokuuta. Tulvaisuudessa pesinnät alkanevat aina vain aikaisemmin, koska kantojen kasvaessa kilpailu ravinnosta ja parhaista pesäpaikoista kiristyy ja aiemmin aloittavilla on par-

haat lähtökohdat kasvattaa suurimmat jälkikasvut.

Myös munaluvuissa on eroja Arktisen ja Itämeren kantojen välillä. Gotlannissa keskimääräinen munaluku on 4,5 kun se Grönlannissa on 3,5. Syy suurempaan munalukuun Itämeren piirissä lienee yksinkertaisesti paremmissa olosuhteissa — lyhyempi muuttomatkä, lämpimämpi ja tasaisempi ilmasto sekä paremmat ravinnonsaantimahdollisuudet.

Valkoposkikhanhet pesivät arktisilla alueilla yhdyskunnittain pääasiassa jyrkillä kalliorinteilla, toisinaan myös maassa pienillä saarilla merilintukolonioissa. Ruotsissa pesimäalueena ovat pienet ruohikkoiset ja alavat Laus-saaret Gotlannin itärannikolla.

Turussa hanhet ovat valinneet pesimäpaikoikseen pienet kallio-

saaret, joissa on tarjolla jonkin verran laidunruohikkoa. Näillä saarilla pesii runsas merilintukanta; lokkien, tiirojen ja haahkojen lisäksi useimmiten myös kanadanhanhi sekä kyhmyjoutsen.

Itämeren kannan syntyvaiheet

Valkoposkikhanhilla tunnetaan muutama pesimishavainto varsinaisten pesimisalueitten ulkopuolelta jo ennen Itämeren kannan syntyä. Lofoteilla tapahtui valkoposken spontaani pesintä 1860-luvulla ja se jatkui säännöllisenä aina vuoteen 1882 saakka. Ruotsin Härjedalenissa tavattiin pesivä pari vuonna 1952. Kyseessä olivat ilmeisesti Skotlannista karranneet tarhalinnut.

Myöhäisempi poikue Ruissalon sillalla 15.7.88.
Den senare kullen vid Runsala bro den 15.7.88

Varsinaisen uuden populaation kehittyminen alkoi vuonna 1971 Gotlannissa, jolloin siellä tavattiin yksi pesivä pari. Kanta pysyi siellä neljä vuotta 1–2 parin suuruisena. Viidentenä vuonna alkoi kanta selvästi voimistua ja kymmenen vuoden kuluttua kanta saavutti räjähdysmäisen kasvunopeuden. Vuoteen 1986 mennessä oli Gotlannissa yli 600 pesivää paria valkoposkia ja pesimättömät mukaanlukien vuonna 1981 ja vuoteen 1986 mennessä kanta oli kasvanut 9 pariin. Öölannissa tavattiin ensimmäinen pesivä pari vuonna 1982 ja vuonna 1987 alueella pesi jo noin 35 paria.

Suomen valkoposket

Suomen ensimmäinen tunnettu pesintä tapahtui aivan 1980-luvun alussa Inkoossa eräällä ulkosaarella. Seuraava vaihe oli kahden Skanssenin tarhakarkurin saapuminen Turun Ruissaloon syksyllä 1984. Samat linnut saapuivat Ruissaloon seuraavana keväänä ja pesivät huomaamatta eräällä Ruissalon ulkoluodolla. Pesintä varmistui vasta elokuun 8. päivänä, jolloin emot toivat kaksi poikasta Ruissalon sillan pieleen kaiken kansan ihmeteltäväksi. Syksyn kuluessa toinen kantavanhemmistä (koiras) katosi ja poikaset oleskelivat emon kanssa Ruissalossa marraskuun lo-

pulle saakka, jolloin hanhet lähtivät muutolle.

Keväällä 1986 ilmestyivät samat kolme hanhea toukokuun 6. päivänä Ruissaloon. Toukokuun puolivälissä havaittiin vanhan kantaemon hautovan jälleen eräällä Ruissalon luodolla. Toinen edellisen vuoden poikasista siis yritti pesiä oman äitinsä kanssa! Jälkikasvua ei syntynyt, koiraslintu oli liian nuori. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan valkoposket eivät aloita pesintää ennenkuin ne ovat 2–3-vuotiaita. Syksyllä kolmen porukka oli jälleen koossa ja viimeinen havainto saatiin 5. joulukuuta Kansanpuistosta.

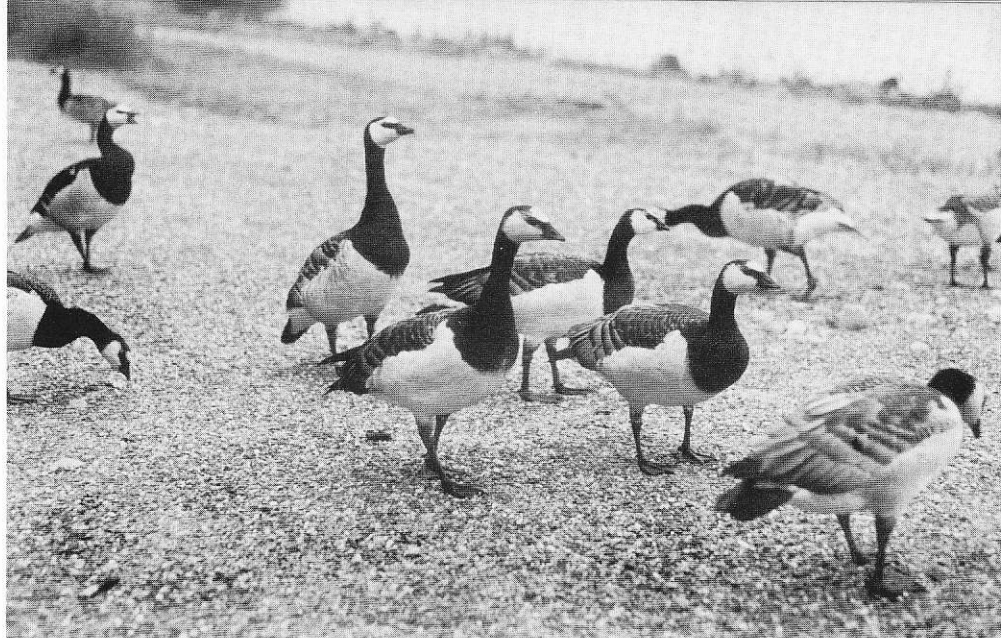
Vuonna 1987 ilmestyi ensimmäinen lintu 2. toukokuuta Ruissalon Kolkkaan. Yksi pari (ilmeisesti sama, joka yritti pesintää edellisenä vuonna) pesi jälleen Ruissalossa. Tarkalleen samalla päivämäärällä (8. elokuuta) kuin kaksi vuotta aiemmin ilmestyi Ruissalon sillan pieleen kaksi vanhaa lintua neljän poikasen kanssa. Samaan porukkaan oli lyöttäytynyt myös kaksi uutta yksilöä ja myöhemmin syksyllä hanhia oli yhteensä 9 lintua. Ilmeisesti hukassa ollut toinen vuoden -85 poikasista palasi tuttuun porukkaan. Kahden ”ylimääräisen” linnun alkuperää voi vain veikkailta, lieneekö nuori pari Gotlannista.

Parvi viihtyi Ruissalossa marraskuun loppuun. Yksinäinen lintu vietti kanadanhanhien seurassa koko talven Kartanon pelloilla. Lokakuun puolivälissä liittyi paikalliseen yhdeksän linnun porukkaan seitsemän läpimuuttavaa valkoposkea. Ne viipyivät runsaat kaksi viikkoa Ruissalossa ja katosivat marraskuun alussa. Villit hanhet olivat aluksi melko arkoja, mutta muutamassa päivässä ne muuttuivat lähes yhtä pököiksi kuin Ruissalon omat hanhet. Valkoposkien suhtautumisesta ihmiseen ei kovin helposti pysty päättelemään onko kyseessä tarhakarkuri vai villi lintu.

Vuonna 1988 havaittiin yksinäinen lintu kiertelmässä huhtikuun lopulla Kolkanniemen ympäristössä. Toukokuun 6. päivänä ilmestyi Kansanpuistoon kaksi lintua ja toukokuun puolivälissä löytyi ensimmäinen pesä. Toinen pari aloitti pesinnän aivan toukokuun viimeisinä päivinä. Pesinnät tapahtuivat eri luodoilla Ruissalon lähi-vesillä.

Heinäkuun 15. päivänä tavattiin molempien parien poikueet Ruissalon sillalla. Toisen pesueen poikaset (5 kpl) olivat jo lentokykyisiä ja toinen vanhemmista oli alkupeurainen kantaemo. Toisessa pesueessa oli kolme noin kahden viikon ikäistä untuvapoikasta.

Aikaisempi poikue Ruissalon sillalla 15.7.88. Naaras on alkuperäinen kantaemo. Den tidigare kullen med fem ungar vid Run-sala bron den 15.7.88. Honan är den ursprungliga stamhonan.

Jarmo Laine

Loppukesällä poikueparviin liittyi vielä kolme ulkopuolista lintua, mahdollisesti edellisen kesän poikasia. Tämä viidentoista linnun tokka oleskeli pääasiassa Kartanon ja Kansanpuiston tietämillä aina marraskuun alkuun saakka. Tämän jälkeen yksinäinen lintu sinitteli vielä kanadanhanhien seurassa marraskuun loppuun.

Vuonna 1989 ilmestyi yksinäinen lintu jälleen Kolkanniemelle, nyt huhtikuun 20. päivänä. Toukokuun 10. päivänä oli saapunut kaksi lintua lisää ja 15. päivänä havaittiin pesinnän alkaneen, kaikkiaan nähtiin 7 lintua.

Selvästi on havaittavissa, että ensimmäinen lintu saapui pesimäpaikoilleen vuosi vuodelta aikaisemmin ja pesintä alkaa myös entistä aiemmin, sama suuntaus kuin Gotlannissa. Lähivuosina näemme, seuraako kannankehitys myös Gotlannin mallia.

Pidä silmällä merkittyjä lintuja!

Korkeasaaressa pesii valkoposkihania tarhalintuina. Vuonna 1987 ilmestyi saareen villi pari. Se pesi siellä ja sai kolme poikasta. Vanhemmat sekä poikaset merkittiin värirenkain. Samalla merkittiin 8 tarhalintujen jälkeläistä ja kaikki merkityt päästettiin vapauteen. Linnut on merkitty metallirenkain-

la ja yhdellä värirenkaalla (punainen, valkoinen, vihreä, keltainen tai sininen). Kummatkin renkaat ovat vasemmassa jalassa (metalli alapuolella).

Mikäli havaitset näin tai jollakin muulla tavalla (Gotlannin lintuja) merkittyjä hanhia, ota yhteys Korkeasaareen tai Turun ympäristönsuojelutoimistoon (p. 623452).

Kirjallisuus

- Beinert, R. (1982) De vitkindade gässen på Gotland. De svenska gässen. Vår fågelvärld Suppl. 9:57—60.
- Forslund, P., Larsson, K. & Gustafsson, L. (1986) Studier av den häckande populationen av vitkindad gås på Gotland. Bläcku 1:9—16.
- Färgmärkta vitkindade gäss. Bläcku (1976) 2:36.
- Gustafsson, L. (1979) Den ökande populationen av vitkindade gäss Branta leucopsis i konflikt med jordbruket på Gotland. Bläcku 2:50—58.
- Högström, S. (1975) Vitkindad gäs häckande 2000 km söder om häckplatserna vid Norra Ishavet. Bläcku 2:24—25.
- Larsson, K. & Forslund, P. (1987) Den vitkindade gäsens Branta leucopsis etablering som häckfågel i Östersjöområdet. Calidris 2:71—74.
- Leito, A., Renno, O., Lilleleht, V., Paakspuu, V., Kuresoo, A., Kullapere, A., Kesksaik, J., Leito, T., Rattiste, K. & Mänd, R. (1986) Numbers, distribution and protection of the Barnacle goose Branta leucopsis in the Estonian SSR. Vår fågelvärld Suppl.

- 11:103—105.
- Lundqvist, A., Persson, H., Ståhl, A. & Waldenström, A. (1988) Fågelrapport för Öland 1987. Calidris 3:107—147.
- Madge, S., & Burn, H. (1988) Wildfowl-an identification guide to the ducks, geese and swans of the world.
- Salminen, A., (1983) Suomen sorsalinnut.

Sammanfattning

Vitkindad gås — nyinkommling i vår häckfågelfauna

Den vitkindade gäsen har under det senaste decenniet etablerat sig som häckfågel på Östersjön. Den första häckningen konstaterades på Gotland redan år 1971 och år 1986 var beståndet 600 par. Förutom på Gotland häckar arten på Öland, i Estland och nu också i Åbo.

Världsbeståndet på 100000 exemplar är fördelat i fyra häckningspopulationer: Gotland 30000, Spitsbergen 10000, Novaja Zemlja 60000 och Östersjön 2000 fåglar.

På hösten 1984 kom två Skansenrymlingar till Runsa i Åbo och häckade där följande sommar. Det var början till Åbobeståndet, vars utveckling beskrivs närmare i uppsatsen. De hittade bona var belägna på fågelskären utanför Runsa. Två kullar med 3—5 ungar har anträffats årligen sedan 1986.

Muuttolintujen saapuminen Varsinais-Suomeen 1965—1987

Rauno Laine

Jouko Hakala, Kōkar 87

Tämä artikkeli on ensimmäinen alueeltamme koskaan julkaistu pitkän aikavälin kevätmuuttokatsaus. Pitkällä aikavälillä tarkoitetaan tässä yli 20 vuoden havaintojaksoa.

Varsinais-Suomessa on kerätty kevätmuuttohavaintoja systemaattisesti runsaan parin vuosikymmenen ajan. 1960-luvun havainnot ovat myös sangen kattavia, palauttihan havaintonsa tällöin lähes yhtä suuri joukko lintuharrastajia kuin nykyisin, vaikka yhdistyksen jäsenmäärä oli lähes kolme kertaa pienempi. Ylipäänsä ainakin kevään ensimmäiset havainnot lienee vuosittain saatu talteen verraten hyvin.

Katsauksessa ei eritellä saariston ja sisämaan havaintoja. Perusteluna tälle on se, että suurin osa aikaisimmista havainnoista on kuitenkin mantereella tehty. Tämä johtuu mm. Jurmon miehityskatoista parhaimpina muuttoaikoina. Myös aiemmin julkaisemani luettelo alueemme kaikkien aikojen aikaisemmista havainnoista todistaa tätä. Vain kahlaajien ja joi-

denkin varpuslintujen kohdalla Jurmon havainnot ovat hallitsevia.

Katsauksessa on käytetty lähteenä kaikkia mahdollisia tahoja, joista tietoja alueemme kevätmuutosta voi löytyä. Näitä ovat: Ukulin muuttokatsaukset, Lintumies-lehden kevätmuuttoyhteenvedot (jotka jostain ihmehen syystä ovat häyneet nykyisen Lintumiehen sivuilta), Ornis Fennican fenologia-katsaukset lähinnä 1960-luvulta sekä muut sekalaiset lähteet.

Kiitokset Olli Kanervalle ja Pekka Tuomolalle lisätietojen toimitamisesta katsausta varten.

Kevätmuutosta tietoja on lisäksi kerännyt tietävästi Jouko Hakala 1960-luvun alussa. Nämä tiedot eivät olleet tätä artikkelia koottaessa näkyvissä. Ne julkaistaan mahdollisesti erikseen myöhemmässä yhteydessä.

Toivon myös, että taulukko innostaa tulevia kevätmuuttokatsauksen tekijöitä suorittamaan vertailuja aikaisempiin vuosiin, silloin ei tämäkään työ ole mennyt hukkaan. Kevätmuuttokatsaus ei missään nimessä saa olla vain pelkkä luettelo lajeista ja päivistä, vaan siinä on huomioitava myös säätilat sekä aikaisemmat kevään. Siinä suhteessa taulukkon voi toimia hyvänä lähdemateriaalina.

		medelvärde keskiarvo	antal år vuosia
Kaakkuri	<i>Gav ste</i>	27.4	17
Kuikka	<i>Gav arc</i>	19.4	18
Silkkiuikku	<i>Pod cri</i>	8.4	21
Härkälintu	<i>Pod gri</i>	18.4	17
Mustakurkku-uikku	<i>Pod aur</i>	23.4	22
Kaulushaikara	<i>Bot ste</i>	20.4	15
Harmaahaikara	<i>Ard cin</i>	9.4	18
Laulujoutsen	<i>Cyg cyg</i>	28.3	21
Metsähanhi	<i>Ans fab</i>	5.4	20
Merihanhi	<i>Ans ans</i>	26.3	21
Valkoposkihanhi	<i>Bra leu</i>	25.4	20
Sepelhanhi	<i>Bra ber</i>	18.5	16
Ristisorsa	<i>Tad tad</i>	10.4	18
Haapana	<i>Ana pen</i>	3.4	21
Jouhisorsa	<i>Ana acu</i>	4.4	23
Tavi	<i>Ana cre</i>	30.3	22
Heinätavi	<i>Ana que</i>	17.4	18
Lapasorsa	<i>Ana cly</i>	12.4	22
Punasotka	<i>Ayt fer</i>	31.3	22
Tukkasotka	<i>Ayt ful</i>	24.3	21
Lapasotka	<i>Ayt mar</i>	22.4	20
Haahka	<i>Som mol</i>	28.3	19
Alli	<i>Cla hye</i>	25.3	20
Mustalintu	<i>Mel nig</i>	17.4	19
Pilkkasiipi	<i>Mel fus</i>	14.4	20
Telkkä	<i>Buc cla</i>	12.3	17
Uivelo	<i>Mer alb</i>	2.4	18
Tukkakoskelo	<i>Mer ser</i>	4.4	18
Mehiläishaukka	<i>Per api</i>	11.5	16
Ruskosuohaukka	<i>Cir aer</i>	8.4	20
Sinisuohaukka	<i>Cir cya</i>	2.4	21
Hiirihaukka	<i>But but</i>	18.3	21
Piekana	<i>But lag</i>	1.4	22
Maakotka	<i>Agu chr</i>	24.3	9
Kalasaäksi	<i>Pan hal</i>	8.4	20
Tuulihaukka	<i>Fal tin</i>	17.3	20
Ampuhaukka	<i>Fal col</i>	18.3	16
Nuolihaukka	<i>Fal sub</i>	26.4	18
Luhtakana	<i>Ral aqu</i>	26.4	14
Luhtahuitti	<i>Por por</i>	11.5	10
Ruisrääkkä	<i>Cre cre</i>	23.5	19
Liejukana	<i>Gal chl</i>	26.4	14
Nokikana	<i>Ful atr</i>	4.4	17
Kurki	<i>Gru gru</i>	3.4	17
Meriharakka	<i>Hae ost</i>	10.4	23
Pikkutylli	<i>Cha dub</i>	16.4	21
Tylli	<i>Cha hia</i>	3.4	22
Kapustarinta	<i>Plu apr</i>	31.3	20
Tundrakurmitsa	<i>Plu squ</i>	16.5	21
Töyhtöhyppä	<i>Van van</i>	13.3	22
Isoisirri	<i>Cal can</i>	23.5	17
Pulmusirri	<i>Cal alb</i>	23.5	11
Pikkusirri	<i>Cal min</i>	21.5	20
Lapinsirri	<i>Cal tem</i>	9.5	22
Kuovisirri	<i>Cal fer</i>	23.5	14
Suosirri	<i>Cal alp</i>	8.4	19
Jänkäsirriäinen	<i>Lim fal</i>	25.5	20
Suokukko	<i>Phi pug</i>	28.4	19
Jänkäkurppa	<i>Lym min</i>	19.4	18
Taivaanvuohi	<i>Cap gal</i>	30.3	22
Lehtokurppa	<i>Scu rus</i>	30.3	21
Mustapyrstökuiri	<i>Lim lim</i>	21.4	21
Punakuiri	<i>Lim lap</i>	1.5	21
Pikkukuovi	<i>Num pha</i>	26.4	19
Isokuovi	<i>Num arg</i>	6.4	23
Mustaviklo	<i>Tri ery</i>	30.4	23
Punajalkaviklo	<i>Tri tot</i>	11.4	21
Valkoviklo	<i>Tri nev</i>	23.4	22
Metsäviklo	<i>Tri och</i>	8.4	23
Liro	<i>Tri gla</i>	27.4	21
Rantasipi	<i>Tri hyp</i>	26.4	21
Karikukko	<i>Are int</i>	26.4	17
Vesipääsky	<i>Pha lob</i>	20.5	21
Merikihu	<i>Ste par</i>	23.4	21
Pikkulokki	<i>Lar min</i>	1.5	17
Naurulokki	<i>Lar rid</i>	22.3	22
Kalalokki	<i>Lar can</i>	17.3	19
Sekälokki	<i>Lar fus</i>	31.3	23

Törmäpääsky saapuu keskimäärin 5.5. Ennätys on 27.4.

Taulukko 2. Lintujen saapuminen vuosina 1965–1987 verrattuna pitkän ajan keskiarvoon.

Fågelarternas genomsnittliga ankomst under åren 1965–1987 jämfört med långtidsmedelvärde.

Keväät vertailussa

Taulukossa 2. on laskettu miten paljon lintulajit eri keväinä ovat keskimäärin olleet edellä tai jäljessä keskimääräisiä pitkän aikavälin saapumisaikojaan.

Esim. +4 = Linnut ovat keskimäärin neljä päivää edellä pitkän aikavälin saapumisaikojaan. Luvut ovat noin arvoja.

Keväät voidaan saapumisarvon mukaan jaotella seuraavasti:

- +4—+3 huippu-aikainen
- +3—+2 erittäin aikainen
- +2—+1 aikainen
- +1—0 normaali
- 1——2 myöhäinen
- 2——4 hyvin myöhäinen
- <—4 huippumyöhäinen

Tämän mukaan aikaisia keväitä ovat olleet mm. kevät 1975, 1981, 1983 ja 1984. Myöhäisiä taas kevät 1969 ja 1970.

År	Ankomstvärde (dagar)
Vuosi	Saapumisarvo (päiviä)
1965	—3,8
1966	—3,4
1967	—1,2
1968	—0,5
1969	—4,8
1970	—4,3
1971	—2,3
1972	—0,5
1973	—2,6
1974	+0,1
1975	+3,5
1976	—1,3
1977	+1,9
1978	+0,9
1979	+0,4
1980	—0,4
1981	+3,9
1982	+1,9
1983	+3,5
1984	+3,8
1985	—1,3
1986	—0,4
1987	—1,3

		medelvärde keskiarvo	antal år vuosia
Harmaalokki	<i>Lar arg</i>	1.3	17
Merilokki	<i>Lar mar</i>	1.3	14
Räyskä	<i>Ste cas</i>	16.4	16
Kalatiira	<i>Ste hir</i>	22.4	21
Lapintiira	<i>Ste par</i>	29.4	16
Mustatiira	<i>Chl nig</i>	18.5	17
Ruokki	<i>Alc tor</i>	12.4	17
Riskilä	<i>Cep gry</i>	31.3	14
Uuttukyyhky	<i>Col oen</i>	6.3	19
Sepelkyyhky	<i>Col pal</i>	21.3	22
Turturikyyhky	<i>Str tur</i>	15.5	22
Käki	<i>Cuc can</i>	5.5	23
Suopöllö	<i>Asi fla</i>	2.4	21
Kehräjä	<i>Cap eur</i>	15.5	20
Tervapääsky	<i>Apu apu</i>	10.5	21
Harjalintu	<i>Upu epo</i>	28.4	18
Käenpiika	<i>Jyn tor</i>	25.4	23
Kangaskiuru	<i>Lul arb</i>	30.3	21
Kiuru	<i>Ala arv</i>	3.3	22
Törmäpääsky	<i>Rip rip</i>	5.5	19
Haarapääsky	<i>Hir rus</i>	26.4	23
Räystäspääsky	<i>Del urb</i>	30.4	22
Metsäkivirvinen	<i>Ant tri</i>	19.4	23
Niittykirvinen	<i>Ant pra</i>	27.3	21
Lapinkirvinen	<i>Ant cer</i>	13.5	16
Luotokirvinen	<i>Ant spi</i>	3.4	21
Keltavästäräkki	<i>Mot fla</i>	27.4	22
Västäräkki	<i>Mot alb</i>	2.4	22
Peukaloinen	<i>Tro tro</i>	4.4	21
Punarinta	<i>Eri rub</i>	28.3	20
Satakieli	<i>Lus lus</i>	9.5	22
Sinirinta	<i>Lus sve</i>	7.5	22
Mustaleppälintu	<i>Pho och</i>	10.4	15
Leppälintu	<i>Pho pho</i>	29.4	23
Pensastasku	<i>Sax rub</i>	30.4	23
Kivitasku	<i>Oen oen</i>	10.4	23
Sepelrastas	<i>Tur tor</i>	21.4	21
Mustarastas	<i>Tur mer</i>	15.3	17
Räkättrastas	<i>Tur pil</i>	16.3	22
Laulurastas	<i>Tur phi</i>	28.3	20
Punakylkirastas	<i>Tur ill</i>	27.3	22
Kulorastas	<i>Tur vis</i>	5.4	19
Pensassirkkalintu	<i>Loc nae</i>	24.5	20
Viitasirkkalintu	<i>Loc flu</i>	27.5	6
Ruokokerttunen	<i>Acr sch</i>	7.5	21
Viitakerttunen	<i>Acr dum</i>	28.5	13
Luhakerttunen	<i>Acr pal</i>	26.5	16
Rytkikerttunen	<i>Acr sci</i>	12.5	20
Rastaskerttunen	<i>Acr aru</i>	19.5	18
Kultarinta	<i>Hip ict</i>	18.5	21
Kirjokerttu	<i>Syl nis</i>	23.5	17
Hernekerttu	<i>Syl cur</i>	5.5	23
Pensaskerttu	<i>Syl com</i>	9.5	23
Lehtokerttu	<i>Syl bor</i>	14.5	23
Mustapääkerttu	<i>Syl atr</i>	30.4	20
Idänuunilintu	<i>Phy tres</i>	24.5	19
Sirittäjä	<i>Phy sib</i>	4.5	19
Tilttalti	<i>Phy col</i>	17.4	22
Pajulintu	<i>Phy trus</i>	30.4	23
Harmaasiippo	<i>Mus str</i>	10.5	22
Pikkusiippo	<i>Fic par</i>	17.5	22
Kirjosieppo	<i>Fic hyp</i>	30.4	23
Kuhankeittäjä	<i>Ori ori</i>	22.5	17
Pikkulepinkäinen	<i>Lan col</i>	8.5	22
Mustavaris	<i>Cor fru</i>	4.3	18
Kottarainen	<i>Stu vul</i>	7.3	22
Peippo	<i>Fri coe</i>	24.3	22
Järripeippo	<i>Fri mon</i>	29.3	20
Tikli	<i>Car car</i>	22.3	13
Vihervarpunen	<i>Car spi</i>	12.3	19
Hemppe	<i>Car can</i>	23.3	22
Punavarpunen	<i>Car ery</i>	15.5	22
Lapinsirku	<i>Cal lap</i>	7.4	21
Pulmunen	<i>Ple niv</i>	10.3	22
Peltosirku	<i>Emb hor</i>	30.4	21
Pohjansirku	<i>Emb rus</i>	8.5	12
Pajusirku	<i>Emb sch</i>	23.3	22
Rautiainen	<i>Pru mod</i>	3.4	16

Voimme lisäksi laskea sen kuinka monta prosenttia lintulajeista saapuu eri kuukausina, taulukko 3.

Mitä opimme tästä. Ainakin sen, että kevät yleensä tasaa itsensä josain vaiheessa. Myöhäisenä keväänä 1969 saapui helmi-maaliskuussa vain vajaat 10 % muuttolintulajeista. Huhtikuun loppuun mennessä jo runsaat 50 prosenttia oli saapunut. Aikainen maaliskuu 1975 ei merkinnyt aikaista huhtikuuta jne. Huhtikuun loppuun mennessä saapuneiden muuttolintulajien määrä prosentteina on melkoisen vakio kuten myös toukokuulle jäävä saapumisosuus.

Sammanfattning

Fåglarnas ankomst i Egentliga Finland under åren 1965—1987

De årliga ankomsttiderna av 157 fågelarter samt långtidsmedelvär-

Taulukko 3.

Saapuneiden lintulajien määrä kuukausittain vuosina 1966—1987. Suluissa kumulatiivinen prosenttiosuus.

Antal ankonna fågelarter i värmånaderna under åren 1966—1987. Den kumulativa prosentandelen inom parentes.

År Vuosi	Februari-mars Helmi-maalis	April Huhti	Maj Touko
1966	11 (11)	46,3 (57,3)	42,7 (100)
1967	40,5 (40,5)	22,7 (63,2)	36,8 (100)
1968	28 (28)	43,9 (71,9)	28,3 (100)
1969	9,8 (9,8)	44,5 (54,3)	45,7 (100)
1970	10,1 (10,1)	59,7 (69,8)	30,2 (100)
1971	17 (17)	43,3 (60,3)	39,7 (100)
1972	30,4 (30,4)	38,5 (68,9)	31,1 (100)
1973	12,2 (12,2)	41,5 (53,7)	46,3 (100)
1974	32,6 (32,6)	34,1 (66,7)	33,3 (100)
1975	38,9 (38,9)	28,2 (67,1)	32,9 (100)
1976	17,6 (17,6)	45,9 (63,5)	36,5 (100)
1977	31,8 (31,8)	42,8 (74,6)	25,4 (100)
1978	31,3 (31,3)	35,3 (66,6)	33,4 (100)
1979	28,3 (28,3)	37,5 (65,8)	34,2 (100)
1980	17,5 (17,5)	52,0 (69,5)	30,5 (100)
1981	37,2 (37,2)	32,1 (69,3)	30,7 (100)
1982	31,4 (31,4)	31,4 (62,8)	37,2 (100)
1983	33,1 (33,1)	42,3 (75,4)	24,6 (100)
1984	29,6 (29,6)	41,5 (71,1)	28,9 (100)
1985	23,5 (23,5)	44,3 (67,8)	32,2 (100)
1986	31,7 (31,7)	44,1 (75,8)	24,2 (100)
1987	27,8 (27,8)	43,8 (71,6)	28,4 (100)

Vetoamus: Tarkoitukseni on aikanaan julkaista tämä taulukko sekä aikaisempi saapumisennätystaulukkonni ajan tasalle saatettuna Varsinais-Suomen Linnut kirjassa. Tämänä vuoksi otan lämpimästi vastaan kaikki parannukset kyseisiin taulukoihin. Jos sinulla on joltakin keväältä yksikin aikaisempi havainto kuin tässä artikkelissa on mainittu, toimita se allekirjoittaneelle. Tämä koskee myös saapumisennätystaulukkoani Ukulissa.

Kirjoittajan osoite:
Rauno Laine
Rauhankatu 9 B b 43
20100 TURKU

den är sammanställda i tabell 1. Den är ännu preliminär och ytterligare förbättringar efterlyses. Jämförelsen mellan våren görs i tabellen 2 och 3.

Turun Yliopiston Kirjasto (TYK) on yksi maamme kuudesta vapaa-kappalekirjastosta. Lain mukaan kustantajan on lähetettävä sinne yksi kappale jokaisesta painotuotteestaan, olipa se kirja, lehti tai vain vaatimaton mainosmoniste. Tämän ansiosta kirjastosta löytyy — muutamia omakustanteita lukuun ottamatta — kaikki Suomessa painettu kirjallisuus vuodesta 1923 lähtien, jolloin tämä vuotta aikaisemmin perustettu kirjasto sai vapaakappaleoikeuden. Kirjasto pyrkii hankkimaan mahdollisimman täydellisen kokoelman myös tätä vanhemmista suomalaisista julkaisuista. Ulkomaisista kirjoista yritetään saada tärkeimmät.

Yliopistomäkeä maisemallises-tikin hallitsevan pääkirjaston lisäksi hankintoja tekevät eri tiedekuntakirjastot, joista lintumiehille tu-tuin on matemaattis-luonnontie-teellinen tiedekunnan kirjasto Luonnontieteiden talo I:ssä.

Kirjastovirkailija Valtosen löytää varmimmin pääkirjaston kolmanesta kerroksesta, jossa hän tekee Suomen kansallisbibliografiaa. Tätä kaiken kattavaa, jatkuvasti täydentyvää mikroorttimuotoista kirjalueteloa tehdään Turun lisäksi Helsingin ja Jyväskylän yliopis-tojen kirjastoissa. Työ on valtava ja loputon — kirjoja tulee koko ajan kiihtyvällä vauhdilla. Bibliografiaa tarvitaan, jotta tästä julkaisuvirrasta voitaisiin löytää itse kutakin kiinnostavat kirjat.

— Lintukirjallisuuden löytäminen ei Suomessa ole kovin helppoa, koska meillä ei ole suomalaisia lintutieteellistä erikoisbibliografiaa, Pablo huomauttaa, mutta minä en kyllä sitä rupea vapaa-aikani tekemään!

Suomalaisten lintujulkaisujen luetteloiminen ei olisikaan mikään pikkujuttu. Varsinaisia suomalaisia lintuja käsitteleviä kirjoja on nelisensataa, mutta muita lintuja sivuavia julkaisuja — lehtiä ja artikkeleita — on tuhansia.

Innokkaana lintumiehenä Pablo kokosi kuitenkin pääkirjaston toiseen kerrokseen lintukirjanäytte-

Turun Yliopiston Kirjastossa

Turun lintupaikoilla on jo vuosia herättänyt huomiota pieni polkupyörällä liikkuva viiksekäs mies, joka kantaa Leizin kiikareita, mutta ei ole TLY:n jäsen! Hän on kirjastovirkailija Pekka "Pablo" Valtonen, joka lukee Ukulit ja Jäsentiedotteet työssään Turun Yliopiston Kirjastossa.

lyn. Tässä huhtikuun puolivälistä toukokuun puoliväliin auki olleessa näyttelyssä oli esillä viitisenkymmentä suomalaista lintukirjaa ja kymmenkunta lehteä, mm. Ukuli.

Suomalaisen lintututkimuksen ja tutkimuksen linja näkyy esim. esillä olevassa C. Sundmanin vuonna 1879 julkaisemaa kirjaa "Finska fåglar – Suomen lintuin muinaisajasta" ja A. Topp. O. Hildénin ja J. Koskisen hengentuotteeseen "Nevätrallit 1964–1983". Eniten myytilintumiestä kuitenkin sykkähdettävät vitriiniin suojissa olevat Einarin Merikallion upeat kirjat "Jäämeren ääreltä: lintukuvia ja -kuvaus Petsamon Heinäsaarilta ja niiden lähiseuduilta" (1924) ja "Äyräpäänjärvi: Suomen linturikkain järvi" (1929). Niiden ruskea patina tuo muistoja menneestä maailmasta ja meiltä ryöstetystä kansallisuudesta.

Yksi silmiinpistävä piirre on kirjapainotekniikan nopea kehitys viivapiirroksista nykyisiin värikuva-kirjoihin. — Ei parane tuomita entisaikojen lintumiehiä siitä, etteivät he löytäneet mitään, Pablo pohtii, kuvat olivat lintukirjoissa ennen 1930-lukua hyvin harvinaisia. Varsinainen määrityskirjallisuuden esiinmarssi tapahtui vasta viime vuosikymmenellä.

Kirjanäyttelystä puuttui kuitenkin vanha, suorastaan loisteliaasti kuvitettu lintukirja "Svenska fåglar", joka löytyy kirjaston kortistosta. Pablolla on kuitenkin hyvä ja yksinkertainen selitys: — Tämän Wrightin veljesten kirjan arvo on n. 12 000 mk, eikä sitä saanut laittaa varkaille alttiiksi.

Kirjavarkaudet ovat kaikkien kirjastojen riesa. Lintukirjojakin on vohkittu. — Mikäli lukijoiden joukossa on tyyppi, joka vei uutuushyllystä kirjat "Birds of Israel",

Palauta varastamasi määritysoppaat, murisee Pablo Valtonen kokoamansa lintukirjanäyttelyn äärellä.

"Birds of Panama" ja "Birds of Nepal", niin hän voisi palauttaa kirjat takaisin kirjastoon, vetoaa Pablo, joka yrittää kerätä kaikki maailman parhaat määritysoppaat TYK:n suojiin. — Täältä olisi löytynyt kuvia Uruguksestakin, jos olisi osattu etsiä, hymähtää kirjastonhoitajamme lopuksi.

TYK on vastoin yleistä luuloa kaikille avoin kirjasto. Kaikkia kirjoja ei kuitenkaan lainata. Tällaisia ovat esim. kurssikirjat sekä vanhat, kuluneet ja arvokkaat kirjat. Pehmeäkantisia kotimaisia kirjoja saa vain lukusalilainaksi. Lainaminen käy tavallisesti niin, että tilatun kirjan saa seuraavana päivänä.

Ukuli suosittelee Turun Yliopiston Kirjastoa!

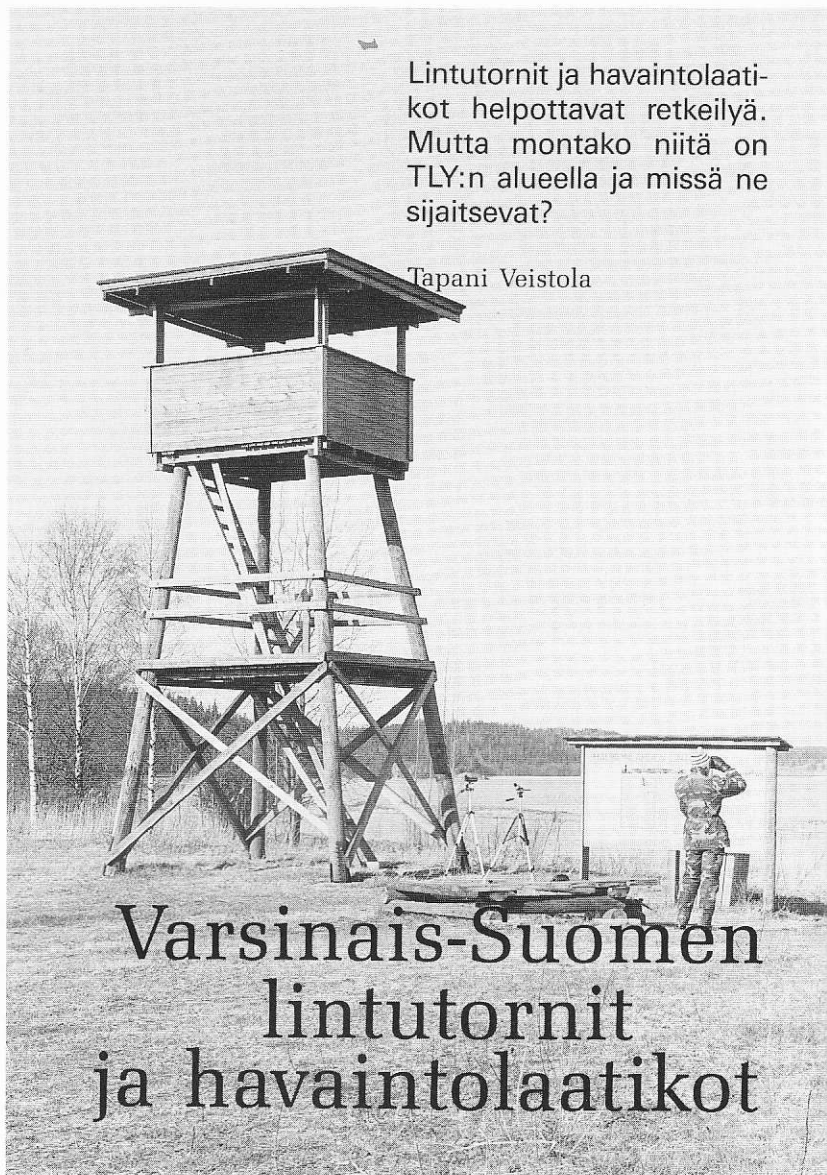
Tapani Veistola

Lintutorni on lintujen katsomista helpottamaan tehty torni tai lava. Havaintotorni helpottaa lintujen tutkimista, mutta sillä on usein myös luonnonsuojelullinen tehtävä. Torni kerää tehokkaasti paikan kaikki retkeilijät yhteen pisteeseen. Esim. kun tornista näkee helposti lintulahden kaikki linnut, on kaislikossa rämpiminen sekä tyhmää että turhaa. Tornin ansiosta säilyy lintujen ruokailu- ja pesimärauha sekä kasvillisuus. Mikäli tornin liikennejärjestelyt ovat kunnolliset, ei suurikaan retkeilijäjoukko välttämättä haittaa edes paikallisia asukkaita.

Torneille voi lisäksi olla laajempaan sosiaalista merkitystä. Yhteiskunnan kannattaa sijoittaa torneihin, koska niitä voi olla hyötyä esim. työllisyysenhoidossa (raken-taminen), kouluopetuksessa (luontoretket) ja maanpuolustuksessa (valvonta ja tulenjohto).

Maamme ensimmäinen lintutorni rakennettiin Porvoon Ruskikselle v. 1959 ruotsalaisten esikuvien mukaan. Ruotsalaiset eivät luonnollisestikaan ole lintutornia keksineet, vaan niitä on käytetty Englannissa jo viime vuosisadalla. Tornien rakentaminen on ollut 1980-luvulla kiivasta, ja jo kolme vuotta sitten (30.4.1986) niitä oli maassamme kaikkiaan kuusikymmentä. Naapurimaassamme Ruotsissa niitä oli silloin satakunta. Varsinais-Suomessa on tällä hetkellä käytössä yhdeksän lintutornia.

Lintutornit ja havaintolaatikot helpottavat retkeilyä. Mutta montako niitä on TLY:n alueella ja missä ne sijaitsevat?

Tapani Veistola

Varsinais-Suomen lintutornit ja havaintolaatikot

Seppo Rytönen

TLY:n havaintolaatikot

Havaintolaatikko on tavallisesti lintupaikalla oleva muovinen postilaatikko, jonka sisällä on havaintojenkeruuvihko ja kynä. Siitä voi katsoa aikaisempien retkeilijöiden paikalla tekemät havainnot: "Onko mitään paikallisena?" Siihen voi kirjoittaa myös omat havainnot myöhemmin tulevien auttamiseksi.

Kannattaa muistaa, että TLY kerää havaintolaatikoiden vihkot arkistoonsa. Havaintolaatikon vihkoon kirjoitettuja havaintoja ei siis tarvitse muuten yhdistykselle il-

moittaa. Siksi on suositeltavaa merkitä jo paikan päällä omiin muistiinpanoihinsa mitkä havainnot on kirjoittanut vihkoon ja mikä ei (esim. Halikonlahdella voi havaita lisää kahlaajia paluumatkalta havaintolaatikolta autolle).

Havaintolaatikon vihkoon havaintoja kirjoitettaessa on syytä merkitä ainakin seuraavat tiedot:

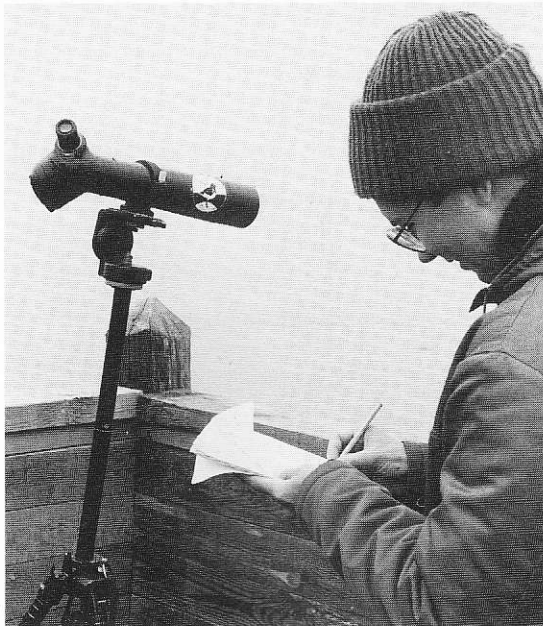
- 1) päivämäärä
- 2) oma tulo- ja lähtöaika
- 3) havainnoitsijoiden nimet
- 4) lintujen nimet suomeksi, ruotsiksi tai tieteellisin nimin — lyhenteitä saa käyttää jos osaa

Lintutorneja on monen mallisia, kuvassa Halikonlahden sadekatoksellinen "Timali".

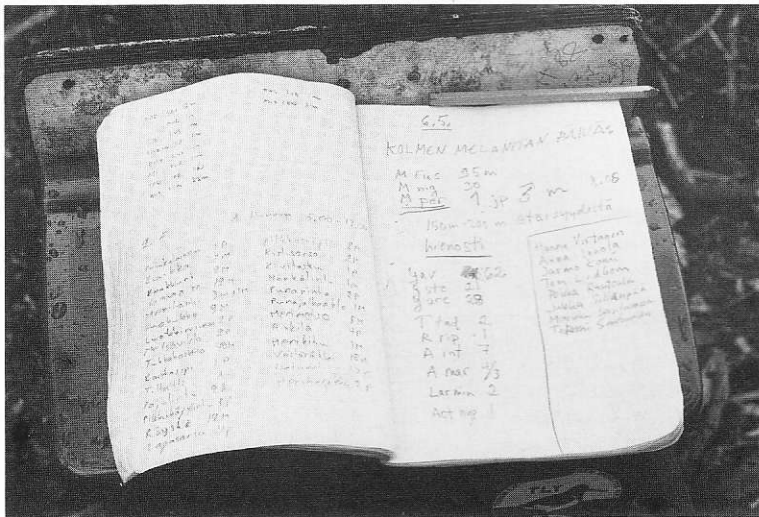
Fägelturnet med regnskydd, "Timali" på Halikonlahden i Salo.

Havaintovihko kannattaa täyttää tornissa muuton tauoilla.

Havaintovihkoa voidaan myös väärinkäyttää jälkeentulevien taistelumieliä rikkomiin.

Tapani Veistola

Tapani Veistola

5) määrät ja suunnat (esim. Som mol 100p 150N 185S = haahkoja oli 100 paikallista, 150 muutti pohjoiseen ja 185 etelään).

6) pikkuharvinaisuuksista ohitusajat (Ard cin 1NW klo 8.05).

7) muita kommentteja, joista on huvia ja hyötyä: sää (sade, näkyvyys, sumu, tuuli) havaintoteho, muut erikoiset luonnonilmiöt (hyönteismuutto, ukkospilven alainen vesipatsas, harvinaiset haloilmiöt tms.).

Havaintovihkojen historia on vielä kirjoittamatta. Useimmiten ne näyttävät liittyvän lintutorneihin:

lintumiehet eivät ole tyytyneet pelkkään vieraskirjasigneeraukseen, vaan ovat kehittäneet uuden tavan kerätä havaintosarjoja. TLY:n alueella on tällä hetkellä käytössä yksitoista havaintolaatikkoa.

Lintutornit ja havaintolaatikot 30.4.1989

TLY:n alueella on käytössä yhdeksän lintutornia ja yksitoista havaintolaatikkoa. Moni hyvä lintupaikka on vielä ilman. Lintutornin pys-

yttäminen on rakennuslupineen kaikkineen pitkä ja vaativa prosessi. Uudesta tornista on alustavasti keskusteltu vasta Katariinanlaakson-Rauvolanlahden luontopolun yhteydessä. Havaintolaatikon pysyttämiseen riittää sitä vastoin maanomistajan lupa ja TLY:n hallituksen päätös kulujen (laatikko, viikko yms.) korvaamisesta. Uusia ideoita otetaan mieluusti vastaan, parhaassa tapauksessa soitto puheenjohtajalle riittää.

Varsinais-Suomen lintutornit ja havaintolaatikat esitellään seuraavassa aakkojärjestyksessä pitäjittäin. Mainittakoon kuitenkin heti aluksi, että moni havaintolaatikoista sijaitsee lintutornissa (kartta 1).

Kaarina Kuusiston kirkko

TLY:n uusin havaintolaatikko sijaitsee Kuusiston Kirkon luona. Siihen toivotaan Kuusistonlahden havaintoja.

Kalanti Hiunjärvi

Tämä v. 1985 rakennettu, pienen lintujärven rannalla sijaitseva torni löytyy kartasta 2.

Kodisjoki Otajärvi

Otajärven pohjoisosan havainnointilava on kuluvan vuoden satoa. Tornille toivotaan käveltvän, koska maanomistajan piharauhan ja peltojen säästäminen turvaa sen tulevaisuuden.

Mietoistenlahti

Mietoistenlahden havaintolaatikko on Silakkarin puolella lahtea. Ruovikon kasvettua peittämään näkyvyyden pohjoisen Aarlahden penkereeltä on Silakkarin kallio ainoa kelvollinen havaintopaikka. Maakuntamme lintukohteista Mietoistenlahti vaatii kipeimmin lintutornia ja kunnostussuunnitelmaa.

Naantali Ukko-Pekka

Naantalissa talvehtivat vesilinnut kannattaa merkitä Ukko-Pekan sillan saarella olevaan viikkoon. Naantalien talvilinnusto on perinteisesti hyvin dokumentoitu. TLY julkaisee talvella MMT Lennart

Saaren kaupungin talvilintulaskentoja käsittelevän kirjan.

Paimio Hevonpään Shell

Hevonpään Shellin seinään kiinnitetty havaintolaatikko sisältää alueemme ainoan huoltoasemalle sijoitetun viestivihkon (vrt. Kirkkonummen Tolsan risteys). Siihen voi "tankatessa" tai kahvitauolla kirjoittaa havaintoja joka suunnasta: Kirkkonummen- ja Hangon suunnalta, Kemiönsaarelta sekä tietysti myös Paimionlahden ja Paimion Puhdistamon parhaimmat. Tällainen vihko säilyttäne merkityksensä pikkuharvinaisuuksien pinnallistana, koska "vuodenpinnatasoilla" lajeilla ei aina voi rasittaa kaukohakulaitteisiin perustuvia soittokaavioita.

Paimionlahti

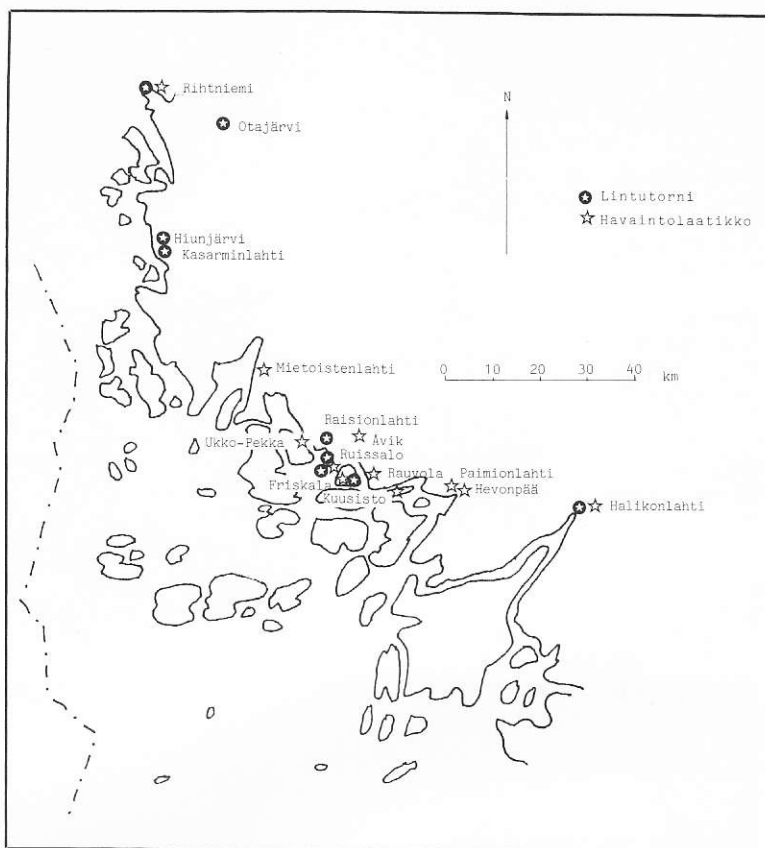
Paimionlahden Viksbergin kallion havaintovihko kuuluu eniten käytettyihin — ja lahden lintutorni vähiten käytettyihin. Se on tuomittu jo vuonna 1986 käyttökelvottomaksi (Karlin & Niinivirta 1986), eikä sitä ole nytkään laskettu mukaan. Uuden tornin rakentaminen olisi varmasti paikallaan tällä tuhoamisyrityksistä huolimatta vieläkin hyvällä lintulahdella.

Pyhäranta Rihtniemi

Rihtniemen havaintovihko sijaitsee lintutornin juurella. Tämä upouusi lintutorni on TLY:n ja raumalaisen luonnonharrastajien yhteinen voimannäyte. Mereen pistävän niemien nokassa sijaitsevana se on maakuntamme leimallisin muuttontarkkailutorni. Aamun merilintumuuttoa on nyt mahdollista katsoa yläviihosta, ja nyt myös mantereen puolella muuttavat peto- ja varpuslinnut näkyvät metsän yli.

Raisionlahti

Raisionlahden v. 1985 valmistunut lintutorni on muuten hyvä, mutta kaksi asiaa käy lintumiehen sydämelle: Ensinnäkin tikapuuportaat ovat hankalat — etenkin kaukoputken kanssa kiipeäville. Toisaalta torni ei ole ollut kuitenkaan riittä-

Kartta 1. Varsinais-Suomen lintutornit ja havaintolaatikot 30.4.1989.
Fågeltornen och observationslädorna i Egentliga Finland.

vän vaikeapääsyinen "Suomen suurimman risteuksen" rappionuorille, joiden taidetta löytyy niin tornista kuin paikan vanhoista havaintovihkoistakin. Koska raisiolaislasten taiteellinen ilmaisu on ollut aiheiden vanhuuteen ja kansainvälisyyteen verrattuna vaatimatonta, ei Raisionlahdelle ole enää viitsitty viedä havaintovihkoa lainkaan.

Salo Halikonlahti

Viurilanlahden havaintotorni valmistui v. 1986 saaden heti nimekseen "Timali" paikallisen partatiaisien eli "viiksitimalin" kunniaksi. Tornista hallitsee hyvin myös ennen vaikeasti havaittavan lahdenpohjukan. Havaintovihko sijaitsee kuitenkin yhä vanhalla paikallaan altaiden risteyksessä.

Turku Friskalanlahti

Aikoinaan Rauvolaan suunniteltu torni rakennettiin lopulta lahden toiselle puolelle, Hirvensalon Friskalaan. Tämä vanha legendaarinen lintulahti tulee toivottavasti nousemaan uuteen kukoistukseensa Turun kaupungin Ympäristötoimiston kunnostusprojektin ansiosta.

Turku Ruissalo

Ruissalossa on kaksi vuonna 1984 rakennettua lintutornia: toinen Krottilanlahdella ja toinen Marjaniemessä. Molemmat on yhdistetty saaren läpi kulkevaan luontopolkuun. Marjaniemen lintutorni korvaa myös vanhaa näköalatornia. Ruissalon havaintovihko sijaitsee saaren itäpäässä Veneveistämöllä.

Turku Ävik

Maarian uudesta tekoaltaasta on kahlaajalietteen tullut kipeästi kaivattu lisä Turun luontokohteisiin. Havaintovihko sijaitsee kätevästi korjaamon rannassa.

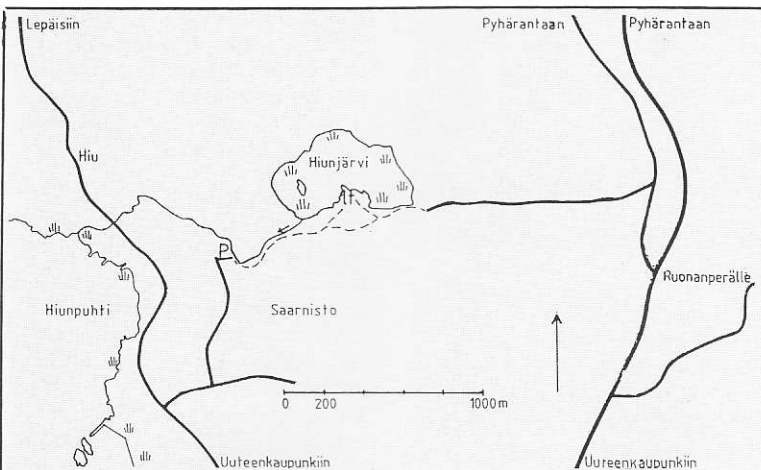
Turku Rauvolanlahti

Rauvola on ehkä Turun kaupungin suosituin muutonhavainnointipaikka, ja sen havaintovihko on piilotettu kallion keskiosiin. Lintutornia tarvittaisiin erityisesti lahdel-

la piileksivien kahlaajien löytämiseksi kaislikosta. Rauvolanlahtea samoin kuir toista puhdistamoaluetta, Salon Halikonlahtea, haittaa nykyään liika hygieenisuus. Muinaisen lintupaljouden takaisin saamiseksi nämä paikat pitäisi ehdottomasti palauttaa entiseen saastaiseen tilaansa.

Uusikaupunki Kasarminlahti

Kasarminlahden torni on alueemme vanhin toimiva lintutorni, se on pystytetty jo v. 1981.

Kalanti Hiunjärvi

Hiunjärvelle pääsee helpoimmin Juolukkatie päästä, jossa on autoille pysäköintitilaa. Täältä johtaa polku Hiunjärven etelärannalla olevalle niemelle, jossa on lintutorni. Kävelymatkaa on noin 700 m. Lintutornista on hyvä näkyväisyys koko järvelle. Järven keskiosat ovat avovesialueita ja rannat ovat soistuneet ja kaisloittuneet.

Linnuston erikoisimmat lajit ovat mustakurkku-uikku (2–4 pesivää paria) ja kurki (pesinee vuosittain). Tyypillajistoa ovat telkkä, tavi, sinisorsa, tukka- ja punasotka, nokikana, metsäviklo, rantasipi, punajalkaviklo, taivaanvuohi, naurulokki (noin 20 paria), ruokokertunen, punavarpuinen, västäräkki ja pajusirkku. Järven itäpuolella olevassa hiekkakuopassa on pieni törmäpääsky-yhdyskunta.

Järvi on rauhoittamaton. Sen pintaa on laskettu tämän vuosisadan aikana 1.75 metriä ja ilmeisesti lähivuosina pintaa tultaneen korrattamaan 0.5–1.0 metriä. Rannoilta ei näe järvelle muualta kuin lintutornista. Järven itä- ja pohjoispuolisia teitä pitkin ei pääse järvelle.

Uudessakaupungissa on kolme hotellia ja yksi leirintäalue. Lähin puhelin on Santtiössä oleva yleisöpuhelin.

Kirjallisuus

Hinneri S. & A. Laakso (1982): Uudenkaupungin luonto ja sen suojele. — Uudenkaupungin kaupunki. 46 s.
Karlin A. & A. Laakso (1988): Hiunjärvi-projekti. — Uudenkaupungin ympäristöyhdistys. Raportti 9 s. + 5 liitettä.

Tarkemmat kulkuohjeet

Lintutornien ja muiden maakuntamme parhaiden retkikohteiden tarkemmat kulkuohjeet julkaistaan TLY:n syksyksi ilmestyvässä kirjassa ”Varsinais-Suomen lintupaikkaopas”.

Kirjan päätoimittajana toimii Jyrki Normaja, ja sen kirjoittamiseen ovat osallistuneet kymmenet jäsenet. Kartat on piirtänyt Soili Leveelahti. Kirja oli vappuna 1989 loppusilausta vaille valmis painettavaksi. Kun kirja on painossa, lähetetään jäsenille kesätiedotteen mukana edullinen ennakkotilaustarjous.

Malliksi kirjan raaka-aineista esitetään tässä Kiukaisten Hiunjärven käsikirjoitus ja karttaluonnos. Teksti on Antti Karlinin käsialaa. — Mainittakoon, että Karlin oli aikoinaan toimittamassa koko Suomen lintutorniopasta (Karlin & Niinivirta 1986). Kirjasen suosiota kuvastanee se, että se on loppuunmyyty. Lintutornioppaan uusimisesta on puhuttu Lintutieteellisten Yhdistysten Liitossa. Mahdollisesti tuloksena on valtakunnallinen lintupaikkaopas.

Sammanfattning

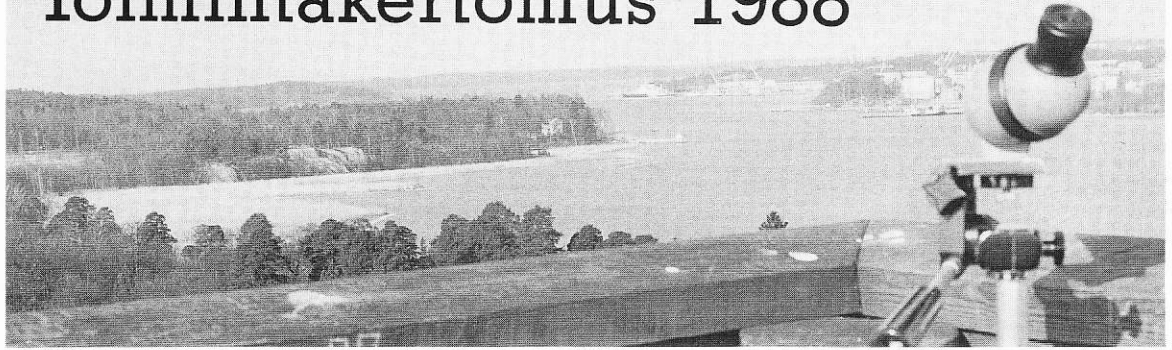
Fågeltornen och observationslädorna i Egentliga Finland

Fågeltornet underlättar fågelskådandet men det har också sin uppgift i naturvården. Tornet samlar alla fågelskådare i stället för att de skulle vandra omkring på hela fågellokal och störa rastande eller häckande fåglar.

I Finland fanns det redan år 1986 sammanlagt 60 torn. Egentliga Finlands nio i bruk varande torn presenteras. ÅOF har placerat en observationslåda vid alla tornen och dessutom på vissa ofta besökta fågellokal. Meningens är att alla skall skriva upp sina observationer i häftet som finns i lådan. Observationerna kommer den här vägen med i årstidsrapporterna som publiceras i Ukuli.

Till sist presenteras med textprov boken ”Fågellokal i Egentliga Finland”, som utkommer inom kort.

Toimintakertomus 1988

Hallinto ja yhteydet

Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:n (TLY) 24. toimintavuonna hyväksyttiin 33 uutta jäsentä, erotettiin 39 ja erosi 2. Jäseniä oli 31.12. 400, joista varsinaisia jäseniä 372, perhejäseniä 20, kunniajäseniä 5 ja ainaisjäseniä 3.

Hallitus kokoontui 10 kertaa. Sen tukena oli 29 toimihenkilöä (liite 1) ja 19 toimikuntaa (liite 2). Toimikunnat kokoontuivat yhteensä 57 kertaa ja niissä oli 60 eri jäsentä.

Yhdistyksen toimintaa haittaisi omien toimitilojen puuttuminen, minkä takia eri toiminnot on ollut pakko hajauttaa yksityiskoteihin. Kaikki toiminta on ollut palkaton vapaaehtoistyötä.

Yhteistyö Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto ry:n (LYL) kanssa oli vilkasta. Yhdistyksellä oli liiton edustajistossa 5 paikkaa ja 3 hallituksessa.

Tiedotus

Yhdistyksen jäsentiedote ilmestyi 6 kertaa yhteissivumäärän ollessa 24. Yhdistykseen liittyville lähetettiin Uuden jäsenen info.

LYL:n lintubussi pysähtyi Turussa (5.5.) ja Salossa (6.5). TLY:n oppaat esittelivät lintubussia mm. kymmenille koululuokille. Yhdistys osallistui myös Puutarhan Kevät 88 -messuille Turussa 21.—24.4.

Lisäksi yhdistyksen jäsenet kirjoittivat lehtiin ja pitivät esitelmiä (mm. sotaveteraaneille Ruissalon ja Naantalin kylpylöissä n. 20 kertaa) ja esiintyivät paikallisradiossa ja -TV:ssä (esim. Turun Kaapeli-TV:n luonto-ohjelmat ja viikoittainen ”Lintumies”-ohjelma Auran aalloilla).

Julkaisutoiminta

Jäsenlehti Ukulin 19. vuosikerta sisälsi 4 numeroa (yhteensä 144 sivua), aikataulua oikaistiin kaksoisnumerolla. Työn alla oli lisäksi 5 kirjaa (Jurmo 1985—86, Jurmo 1987—88, Naantalin talvilinnut, Varsinais-Suomen linnut, Varsinais-Suomen lintupaikkaopas).

Koulutus

Yhdistys järjesti yhdessä OK-opintokeskuksen kanssa 9 ohjelmallista yleiskokousta ja yhden esitelmätilaisuuden. Niissä oli yhteensä 402 osallistujaa (n. 40/tilaisuus, liite 3).

Retket

Yhdistys järjesti 6 omaa retkeä, joista 1 suuntautui ulkomaille. Osaanottajia näillä matkoilla oli yhteensä 185 (n. 31/retki, liite 4). Lisäksi yhdistyksen oppaita oli mm. Turun kaupungin yleisretkeillä.

Tutkimukset ja luonnonsuojelu

Yhdistys jatkoi omia suo- ja järvi-lintututkimuksiaan sekä osallistui valtakunnallisiin projekteihin, joista tärkeimmät olivat Euroatlas 1986—88 ja kurkivuosi. Yhdistyksen havaintoarkiston tallettaminen tietokonemuistiin aloitettiin.

Jurmon lintuaseman toiminta jatkui uusittujen toimintaohjeiden pohjalta. Uuden lintuaseman suunnittelua jatkettiin (liite 5).

Yhdistys toimi lisäksi yhteistyössä Turun kaupungin ympäristötoimiston kanssa erilaisissa talkoissa ja tutkimuksissa (esim. kaupunkilintu- ja varislaskennat). Jäsenet jatkoivat myös omia tutki-

muksiaan, lintujen talviruokintaa (mm. 15 kotkahaaskaa) sekä metsien pöntötystä (esim. pöllöpönttöjä on jo 1300 kpl).

TLY osallistui valtakunnalliseen kolopuukampanjaan.

Muu toiminta

TLY:n joukkue osallistui keväällä Yleisradion linnunäänituntemuskilpailuun ja kesällä Kuusamon kansainväliseen pinnaralliin.

Yhdistys osallistui Tupin A-jalkapallosarjaan ja järjesti jäsenilleen palloiluiltoja (talvella lentopalloa, kesällä jalkapalloa).

Lisäksi järjestettiin Äänitietokilpailu (4.1.), Talvilintukisa (1.1.—28.2.), Atlaspinnaralli (18.6.), Vuoden määrittäjä -kilpailu (26.10.) ja Talvipinnaralli (3.12.).

Talous

Yhdistyksen tärkeimmät tulolähteet olivat jäsenmaksut, myyntitulot ja Turun kaupungin avustukset.

Suurimmat menoerat olivat jäsenlehden painatus, hallinto ja Jurmon lintuasema.

Tilinpäätös osoitti 18.039,06 markkaa ylijäämää.

Vakuudeksi

Hyväksytty yhdistyksen kevätkokouksessa 27.4.1989.

TURUN LINTUTIETEELLINEN
YHDISTYS RY.

Rauno Laine
puheenjohtaja

Tapani Veistola
sihteeri

Tlyn horisontti
Ruissalon tor-
nista länteen
katsottuna.

Liite 1.

TTY:n hallituksen jäsenet ja muut toimihenkilöt

Yhdistyksen hallitukseen kuuluivat (suluissa asema ja kokousläsnäolot):

Rauno Laine (puheenjohtaja, 10/10),
Tapani Veistola (sihteeri, 9),
Jyrki Normaja (varapuh.joht., 7),
Juha-Pekka Penttilä (rah.hoit., 8),
Pekka Alho (6),
Annika Forsten (7),
Tapio Lineri (4),
Jyrki Matikainen (2),
Pekka Rautsala (2) ja
Simo Veistola (5).

Arkistonhoitajat:

— järvilintuarkisto: Asko Suoranta
— lintuhavaintoarkisto: Pekka Rautsala ja Juhana Piha
— lintulehdet (Fennica): Tapani Veistola
— lintulehdet (Ulkomaiset): Jyrki Normaja
— suoarkisto: Antti Karlin

Jurmon lintuasemanhoitajat:

— asemanhoitaja: Veijo Vänskä
— vara-as.hoit.: Jyrki Matikainen
— rengastusvastaava: Vesa Multala

Jäsensihteeri: Simo Veistola

Kirjamyyjä: Annika Forsten

LYL-aluevastaava: Tapani Veistola

LYL-edustajat:

— edustajisto ja hallitus: Rauno Laine ja Simo Veistola
— edustajisto: Tapio Lineri, Jyrki Normaja ja Juha Vuorinen
— hallitus: Arto Kalliola

Tiedotevastaava: Jyrki Normaja

Tutkimusvastaavat:

— kurkitutkimus: Jyrki Matikainen
— lintuatlas: Pekka Alho (Turun seutu), Esko Gustafsson (saaristo), Heikki Heikkilä (sisämaa), Rauno Laine (Vakka-Suomi), Jyrki Matikainen (Turun seutu) ja Seppo Säilylä (Salon seutu).

Ukulin toimitus:

— päätoimittaja: Veijo Vänskä
— raporttitoimitt.: Tapani Veistola
— irtomeromyyjä: Tapio Lineri

TTY:n toimikunnat 1988

Liite 2.

— **Aluerareiteettikomitea** (ARK) tarkisti TLY:n alueen harvinaisuushavaintoja. Jäseniä 7, kokouksia 4, pj. Tom Lindroos.

— **Antikviteettikollegio** (AVK) etsi ja talletti vanhoja lintuhavaintoja TLY:n havaintoarkistoon. Jäseniä 9, kokouksia 0, pj. Tapani Veistola (v.t.).

— **Atlatoimikunta** huolehtii Suomen lintuatlas 1986–88-hankkeen järjestelyistä TLY:n alueella. — Jäseniä 8, kokouksia 3, pj. Esko Gustafsson.

— **Harrastajatutkintolautakunta** järjesti TLY:n harrastajatutkinnon (2 kpl). Jäseniä 3, kokouksia 1, pj. Jarmo Komi.

— **Havaintotoimikunta** järjesteli Varsinais-Suomen lintuhavaintojen keruuta. Jäseniä 16, kokouksia 1, pj. Tapani Veistola.

— **Julkaisutoimikunta** huolehti TLY:n erikoisjulkaisuista. Jäseniä 6, kokouksia 4, pj. Jyrki Normaja.

— **Jurmon lintuasematoimikunta** huolehti TLY:n lintuasemasta Korppoon Jurmossa. Jäseniä 7, kokouksia 0, pj. Veijo Vänskä.

— **Linnustonsuojelutoimikunta** vastasi yhdistyksen luonnonsuojelutyöstä. Jäseniä 4, kokouksia 0, pj. Tapani Veistola.

— **LYL-toimikunta** hoiti yhdistyksen suhteita Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto ry:hyn. Jäseniä 8, kokouksia 2, pj. Rauno Laine.

— **Ohjelmatoimikunta** huolehti yhdistyksen tilaisuuksien järjestämisestä. Jäseniä 4, kokouksia 0, pj. Jyrki Normaja.

— **Petolintutoimikunta** tutki ja suojeli Varsinais-Suomen petolin-
tuja. Jäseniä 20, kokouksia 2, pj. Seppo Pekkala.

— **Retkitoimikunta** järjesti yhdistyksen retket. Jäseniä 6, kokouksia 2, pj. Rauno Laine.

— **Taloustoimikunta** huolehti yhdistyksen taloudesta. Jäseniä 6, kokouksia 3, pj. Juha-Pekka Penttilä.

— **Tutkimustoimikunta** ryhtyi suunnittelemaan Jurmon lintuaseman havaintoaineiston hyödyntämistä. Jäseniä 6, kokouksia 1, pj. Esa Lehtikoinen.

— **Työvaliokunta** järjesti yhdistyksen hallintoa. Jäseniä 8, kokouksia 2, pj. Rauno Laine.

— **Ukulin toimituskunta** vastasi yhdistyksen jäsenlehdessä. Jäseniä 7, kokouksia 0, pj. Veijo Vänskä.

— **Urheilutoimikunta** edusti TLY:tä urheilukilpailuissa. Jäseniä 20, ko-
koontumisia 30, pj. Leo Karlson.

— **Vaihtoyhteystoimikunta** huolehti TLY:n julkaisuvaihdosta. Jäseniä 4, kokouksia 2, pj. Jyrki Normaja.

— **Varsinais-Suomen linnut -kirjan toimituskunta** teki kirjaa TLY:n alueen linnustosta. Jäseniä 12, kokouksia 0, pj. Antti Karlin.

Juhana Piha

Hallitusta pikkujouluissa: Juhana Piha,
Tapio Lineri, Annika Forsten, Tapani
Veistola ja Rauno Laine.

Liite 3.

TLY:n yleiskokoukset ym. yleisötilaisuudet 1988

- 4.1. Rauno Laine: Äänitietokilpailu (35).
2.2. Henry Lehto: Kuvia Israelin linnustosta (55).
14.3. Simo Veistola ym: Lintukuvia (44).
13.4. Simo Veistola: Utsjoen-Kevon linnustosta (37).
17.5. Jyrki Matikainen & Jyrki Normaja: Rauno Epsanjassa (45).
19.9. Henry Lehto: Lintukuvia Yhdysvalloista (51).
26.10. Rauno Laine: Matkakuvia Espanjasta, Markku Huhta-Koivisto & Tapani Numminen: Vuoden 1988 määrittäjä -kilpailu (40).
28.11. Markku Lappalainen: Linturetkeillä (39).
7.12. Paul Segersvärd: Matkakokemuksia Intiasta ja Nepalista (24) (esitelmätilaisuus).
14.12. Jyrki Normaja, Annika Forssten, Matti Eloranta, Tapani Numminen, Markku Huhta-Koivisto ja Henry Lehto: Lomakohde Välimeri linturetkeilykohteena (32).

Jurmon satakunta talvisorsaa saivat ravistella huurretta yltään vain muutamana päivänä.

Liite 5.

Jurmon lintuaseman toimintakertomus 1988

Asema oli miehittettyä 237 päivänä. 77 päivänä paikalla oli myös rengastaja: vakioverkkopäiviä kertyi keväällä 37 ja syksyllä 17. Kaikkiaan asemalla kävi 169 lintuharrastajaa, joista turkulaisia oli 86. Miehityspäivät kuukausittain (suluissa rengastajapäivät): I 23 (—), II 14 (—), III 11 (1), IV 29 (19), V 26 (16), VI 24 (8), VII 24 (9), VIII 11 (—), IX 8 (4), X 24 (14), XI 19 (3), XII 24 (3). — Miehitystavoitteet saavutettiin keväällä melko hyvin, mutta syksyllä tulos oli tyydyttävä vain loppusyksyn osalta. Vakiohavaintoreitit kierrettiin tyydyttävästi.

Vuoden aikana rengastettiin 70 lajin yksilöitä yhteensä 3648, joista 100 pesäpoikasina. Uusia rengastuslajeja olivat tulipäähippiäinen ja harakka. Rengastuslajien määrä oli vuoden lopussa 167.

Rengastustilaston kärjessä yli sadan yksilön lajeina olivat vanhat "massalajit": hippiäinen (900), punarinta (856), pajulintu (298), lau-

lurastas (176), leppälintu (139), talitiainen (136), kirjosiippo (117) ja harmaasiippo (114). Asemalla kontrolloitiin 15 ulkomailla rengastettua lintua ja Jurmossa rengastetuista linnuista kertyi vuoden aikana 31 löytöä tai kontrollia. Rengastustyö hoidettiin edelleen puhtaasti turkulaisvoimin.

Asemalle hankittiin uudet kahlaajakatiskat ja määräyskirjallisuutta. Nostoverkkokeppien hankintaa siirrettiin, koska Jurmon olosuhteisiin sopivaa tyyppiä ei yrityksistä huolimatta löydetty.

Neste Oy lahjoitti aseman lämmityspolttoaineen ja mm. Kesko Oy tuki uuden lintuaseman rakennustilä.

Liite 4.

TLY:n yleisöretket 1988

(suluisissa osallistujamäärät)

- 29.3.—12.4. Espanja (38).
7.5. Hanko (35).
27.—29.5. Itä-Suomi (40).
26.—28.8. Jurmon siivousleiri (12).
24.9. Hanko (30).
22.10. Hanko (30).

Talvi, jota ei ollut Jurmossa

Jyrki Matikainen

Mikko Tammunen, Turku 8.2.88

Asema oli miehittettyä hyvin koko loppupalven. Tammikuussa havainnointipäiviä oli 12, helmikuussa 11 ja maaliskuussa 14.

Loppupalven säätä voi luonnehtia erittäin leudoksi. Meri oli tammikuun alkua lukuunottamatta sulana sisäsaaristoa myöten eikä lumesta ollut tietoaakaan. Jäätön meri hajotti vesilinnut pitkin saaristo, eikä Jurmossa tavattu suurempia vesilintukertymä. Marraskuun kylmät säät eivät houkuttelleet varpuslintuja edellisvuotisiin talvehitimsyrtyksiin.

Vuoden avauslaji oli naaraskyhyhaahka. Merisirrejä saarella tavattiin lähes päivittäin tammikuun ajan, huippuna 13.1. havaitut 28 yksilöä. Kiikareihin saatiin 12.1. nuori isolokki ja 21.1. saarella tavattiin

kuusi naaraspukuista allihaahkaa sekä talven ainoa kaakkuri. Koko talven viihtyi saarelaisten vieraina paikallisittain eksoottinen harakka.

Ensimmäisten muuttolintujen toteaminen oli leudon talven takia vaikeaa. Lokkien ja pulmusten määrät lisääntyivät selvästi jo helmikuun alkupuoliskolla. Kiuru ehätti saarelle 25.2. Samana päivänä havaittiin kaksi tunturikiurua. Maaliskuun alkupäivinä havaittiin ensimmäiset mustavarikset ja kulorastaat. Kaavakkeelle kirjattiin 11.3. valkuposkihanhi ja saarella harvinainen närhi. 18.3. noteerattiin kaksi tundrahanhea. Ensimmäinen muleli ruokaili rakkolevävalleilla 24.3.

Tässä oli makupaloja loppupalven ja alkukevään havainnoista, lisää tulevaisuudessa.

Historian siipien havinaa

Koonnut
Risto Lemmetyinen

Ruisrääkästä. Tuo edellisinä vuosina tavallinen ruisrääkä (*Crex crex*) jäi tänä vuonna tulematta Ruissaloon. Samaa olen kuullut muistakin paikoista tällä seudulla. Ei kukaan muistele kiinnittäneensä huomiota tämän linnun ääneen. Toukok. 30 p. kuulin erään Huittisten Lauttakylässä. Saman kuun keskivaiheilla tavattiin muudan yksilö kuolleena Kärsämäellä. Olisi mielenkiintoista saada tietoja, onko muualla huomattu vähentymistä ruisrääkän lukuisuudessa?

Turussa 15.X.1919.
C. E. Nordforss

Ehkä on edellä olevan johdosta syytä huomauttaa, että Ruotsissa on ruisrääkän paikoittainen häviäminen myöhempinä aikoina herättänyt huomiota. Eräs havainnontekijä siellä arvelee ilmiön syyksi tämän linnun pesiä tuhoavien niittokoneiden joutumista yhä yleisempään käytäntöön (ks. „Fauna och Flora”, 1918, n:o 5 ja 1919, n:o 4).

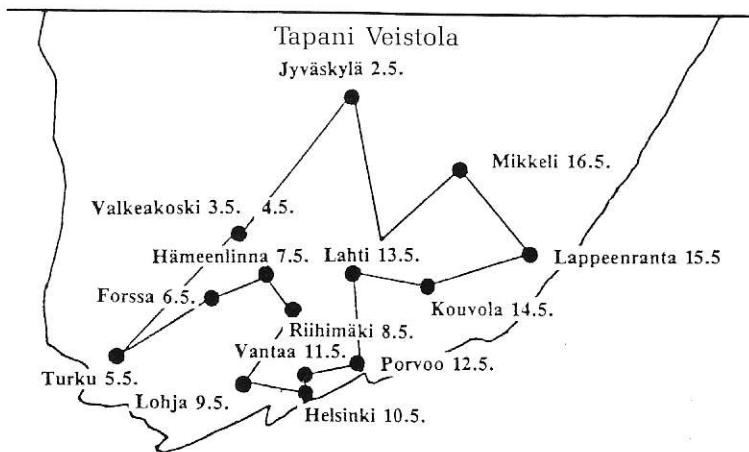
Toim.

Luonnon Ystävä 23, N:o 5:135

Ruisrääkkä Turun seudussa. L. Y:n viime numerossa olevan uutisen johdosta, joka koskee ruisrääkän (*Crex crex*) luvun vähenemistä Turun seudulla, pyydän ilmoittaa, että viime kesäkuun puolivälissä kuulin tämän linnun äänen useana yönä Turun eteläisellä takamaalla.

Turussa 10.XII.1919.
O. A. Swan.

Luonnon Ystävä 23, N:o 6:163

Lintubussi Turussa

Perjantaina 5. toukokuuta oli Turun Kauppatorilla jännittävä kevätvieras: Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton Lintubussi.

Lintubussin ulkopuolella oli parikymmentä posteria, joissa oli tietoa Suomen linnustosta, tutkimuksesta, suojelusta ja harrastuksesta. Tauluista löytyivät vastaukset lintutietokilpailuun, jonka pääpalkintoina arvotaan lintukirjoja.

Bussin sisällä oli mm. renkaita, rengaslöytökarttoja sekä myytäviä kirjoja, kortteja, tarroja yms. hauskaa ja hyödyllistä. Kävijöille jaettiin ilmaiseksi mm. Lyllerö-lehteä, TLY 1989 -esitettä ja Luonnonsuojeliiton metsäadressia.

LYL:n järjestösihteeri Osmo Ruottista avusti kaksi turkulaista esittelijää, Soili Leveelahti ja puheenjohtaja Tapani Veistola. He saivat vastailla toriyleisön, muuttaman koululuokan ja tiedotusvälineiden kysymyksiin. Vastineeksi saatiin hyviä ideoita ja havaintoja: mm. kalasääksen pesimäpaikka ja liejukanapari.

Lintubussin sisällä kävi arviolta tuhat ihmistä, mutta ulkona olevaa näyttelyä kummasteli monituhattapäinen toriyleisö. Viime vuonna arvioitiin koko kiertueen aikaiseksi Lintubussin kävijämääräksi 15 000 henkeä. Tämänvuotinen Lintubussikiertue oli Turussa vasta alussa: edellisenä päivänä se oli ollut Valkeakoskella, seuraavana oli vuorossa Forssa.

Päivän erikoisuuksista mainittakoon ensinnäkin päivän ensimmäinen vieras, joka oli britti Orkney-saarelta. Hän kertoi Skotlannin havainnoista, mm. mustakulma-albatrossista, viime syksyn kahdesta flamingosta ja myrskylintujen rengastuksesta.

Myös päivän viimeinen vieras oli myös ulkomaalainen, nimittäin lapsuutensa Virossa viettänyt herasmies. Hänelle kerrottiin suunnitteilla olevasta suomalais-virolaisesta lintukonferenssista 1991. Hän toivoi sen toteutuvan ja perestroikan jatkuvan.

Päivän jännittävimmät hetket koettiin iltapäivällä Soilin ”piipparin” soittaessa ”kahdeksan pitkää”. Ykköspiippi — elishälitys! Yleisö pääsi läheltä seuraamaan modernia lintuharrastusta — reipasta bongaritoimintaa. Pinnahälitys ei kuitenkaan johtanut Lintubussin ohjelman uusimiseen, koska helsinkiläiset olivat jälleen kerran sekoilleet tiedottamisessa: Kotkan alppitervapääskystä kertonut viesti koskikin jo tuntikausia aikaisemmin poismuuttanutta lintua!

Kokonaisuutena Lintubussipäivä oli järjestelijöiden mielestä onnistunut tapahtuma. TLY ja LYL saivat suoran kontaktin tuhansiin sellaisiin ihmisiin, joita olisi muuten näin pienellä kustannuksilla ollut vaikeata tavoittaa. Lintubussikiertue on LYL:n ehkä näkyvin tapa palvella yhdistyksiä jakamalla lintutietoutta suurelle yleisölle.